

บทที่ ๓

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า

ในบทที่แล้วได้กล่าวถึงความหมายของ "พระเจ้าระดับบุคคล" โดยสรุปให้เข้าใจง่าย ๆ ว่า พระเจ้าระดับบุคคลก็คือคนธรรมดาผู้มีสภาพปรกติเป็นสิ่งของจะมี "ท่านที่มีมาแต่กำเนิด" ซึ่งมีความหมายถึงพระเจ้า แผลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อมนุษย์สนทนากัน ผลักเปลี่ยนกันเป็นต้น เป็นท่าน ซึ่งเป็นคำสรรพนาม ก็หมายความว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์กัน มนุษย์เผชิญหน้ากัน เมื่อนั้น ความหมายถึงพระเจ้าในตัวมนุษย์ จะค่อยๆ เปลี่ยนสภาพ จากการเป็นแค่สมรรถนภาวะ (potentiality) มาเป็นจริงในปัจจุบัน (actuality) มนุษย์สามารถยกระดับตัวเองขึ้น เป็นพระเจ้าด้วยวิธีนี้

(the absolute person)
ความหมายที่แท้จริงของพระเจ้าของบูเบอร์ หมายถึงบุคคลสัมพันธ์ คือมีความสัมพันธ์ ในขณะที่มนุษย์อยู่ในโลกนี้ กล่าวคือ เป็นคนที่มีภาวะสรรพะ (whole being) ซึ่งหมายถึงมนุษย์มีปัจเจกภาพส่วนตัวกลมกลืนประสานกันกับสังคม สิ่งแวดล้อม และคู่สัมพันธ์ มนุษย์สามารถมีปัจเจกภาพในท่ามกลางสาธารณภาพ โดยไม่เอนเอียงไปมีปัจเจกภาพ หรือคล้อยตามสาธารณชน อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเดียว แต่มนุษย์จะเป็นตัวของตัวเอง ท่ามกลางคนอื่น ๆ มากมายได้ และพาเอาปัจเจกภาพและความสัมพันธ์ที่มีกับคนอื่น ๆ ไปพบพระเจ้า

กล่าวสรุปตามที่บูเบอร์ต้องการคือ มนุษย์สามารถฝ่าฟันอุปสรรคส่วนตัวทางโลก ในขณะที่เดียวกับที่มนุษย์ไม่ทิ้งพระเจ้า ไม่ใช่เอาศาสนามาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างมีวิวัฒนาการ เข้าใจความต้องการของศาสนาเสียใหม่ ในขณะที่เดียวกับเข้าใจสภาพความต้องการแห่งชีวิตในขณะปัจจุบันของตัว ในสภาพเช่นนี้มนุษย์จะไม่พบความขัดแย้งระหว่างศาสนากับความเป็นจริงในชีวิต

เพื่อปูทางให้เข้าใจพระเจ้าของบูเบอร์ ไว้ขั้นหนึ่งก่อน ในบทที่แล้วจึงได้อ้างว่า พระเจ้าระดับบุคคลของบูเบอร์ไม่มีอะไรแตกต่างจากคนธรรมดาเลย เพียงแต่มีความหมายถึงพระเจ้าแผลงอยู่เท่านั้นเอง มนุษย์เมื่อยกฐานะตัวเองขึ้นเป็นพระเจ้ายังเปลี่ยนแปลงได้อีก คืออาจเปลี่ยนกลับไปเป็นมันเหมือนวัตถุอย่างเค็ม แต่ก็สามารถเปลี่ยนกลับขึ้นมาเป็นท่านได้อีก จนกว่าท่านจะสัมพันธ์กับ "ท่านนิรันดร์ (the eternal You) หรือพระเจ้าสูงสุดโดยตรง

เมื่อนั้น"ท่าน"จึงจะไม่กลายเป็น"มัน"ได้อีกเลย

จะเห็นว่าในตอนนี้มีท่านเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่ง คือ "ท่านนิรันดร" ซึ่งเป็นพระเจ้า
อีกระดับหนึ่งของบูเบอร์

ในบทนี้ จะกล่าวถึงความหมายของ"ท่านนิรันดร" และพิจารณาต่อไปอีกชั้นหนึ่งว่า
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับท่านนิรันดร สร้าง หรือขัดขวาง"เสรีภาพ"หรือไม่ อย่างไร

ฉัน-มัน, ฉัน-ท่าน(I-It, I-Thou)

บูเบอร์กล่าวว่า การกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เราสามารถ
แยกประเภทการกระทำนั้นได้เป็นสองประเภท โดยประมวลเอาจากคำพูดที่มนุษย์พูดออกมา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ก็คือ บทสนทนา
บทสนทนาเป็นสื่อให้มนุษย์ใช้สรรพนาม"ฉัน"และ"ท่าน"ต่อกัน มีการกระทำต่อกันและกัน
ฉัน ให้โอกาส ท่าน ได้โต้ตอบ เพราะเวลามนุษย์สนทนากัน สรรพนามที่ต่างฝ่ายต่างใช้
แทนตัวก็คือ "ฉัน(I)" และสรรพนามที่ใช้เรียกคู่สนทนาก็คือ "ท่าน(you)" เรียกคำพูดนี้ว่า
คำคู่ฉัน-ท่าน ขณะสนทนากัน บุคคลทั้งสองฝ่ายเผชิญหน้ากัน ต่างฝ่ายต่างแสดงออก ผลัดกัน
เป็นฝ่ายเริ่ม(active) และฝ่ายรับ(passive) ผลัดกันเป็น"ฉัน"เป็น"ท่าน" แสดงถึงการ
มีอิสระ ทั้งเสนอและยินยอม กล่าวได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กัน บูเบอร์เรียกความ-
สัมพันธ์นี้ว่า"ความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน(I-You Relationship)" มีลักษณะดังนี้คือ "ท่าน-
เผชิญหน้าฉัน แต่ฉันเข้าสู่ความสัมพันธ์ตรงกับมัน[ท่าน] ความสัมพันธ์เป็นการถูกเลือก และ
เป็นการเลือก เชิงรับและเชิงเริ่ม"

๑. I-Thou และ I-You มีความหมายเดียวกัน หนังสือ I and Thou ของ มาร์ติน บูเบอร์
พิมพ์ครั้งแรกใช้คำ"Thou" พิมพ์ครั้งใหม่ใช้คำ"You"

๒. ดู Martin Buber, I and Thou, p.53.

๓. Ibid., p. 124: " ...the You encounters me. But I enter into a direct
relationship to it. Thus the relationship is being chosen and choosing,
passive and active."

ด้วยการพูดคำคุณ-ท่าน ท่านที่มีมาแต่กำเนิด (innate You) ซึ่งหมายถึงพระเจ้า ในตัวมนุษย์ผู้สนทนา ก็จะกลายเป็นจริงในปัจจุบัน (actualized) ในสภาพเช่นนี้ มนุษย์ ก้าวพ้นจากสภาพสิ่งของซึ่งเป็นสภาพปรกิติของมนุษย์ เข้าสู่สภาพท่านหรือพระเจ้าระดับ บุคคลแล้ว แต่ทว่ามนุษย์ก็อาจเปลี่ยนสภาพ กลับไปเป็นมันได้อีกทุกขณะที่มนุษย์ห่อเหี่ยวไม่ยอม- เติงหน้า ไม่ว่าจะเผชิญหน้ากับอะไรก็ตามที่ก้าวเข้ามาหามนุษย์ อย่างไรก็ตาม พอดีจะสรุป ได้ว่า ความสัมพันธ์กัน-ท่าน ซึ่งขั้นนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ให้อิสระ แก่มนุษย์พอสมควรทีเดียว เพราะมนุษย์ได้ไต่ตอบจากเจตจำนงของตัวเต็มที่ และความ-สัมพันธ์นี้แสดงว่า มนุษย์เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกนี้แล้ว ยอมรับความจริงในโลกชั้นหนึ่ง แล้ว มนุษย์จึงสมควรได้รับฐานะเป็นพระเจ้า แม้จะเป็นพระเจ้าระดับบุคคลก็ตาม

คำคุณอีกคำหนึ่งก็คือ คำคุณ-มัน "มัน" ก็คือสิ่งของไร่วิตจิตใจ หรือบุคคลที่ ประพฤติคนเหมือนวัตถุ หรือบุคคลที่ถูกประเมียดำให้ เป็นแค่วัตถุ เช่น บุคคลที่ถูกกีดกันถึง บุคคลที่ไม่ยอมเผชิญปัญหา ไม่ยอมเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ เป็นต้น "มัน" เป็นฝ่ายกระทำต่อ "มัน" เพียงข้างเดียว ฉะนั้นจึงเป็นฝ่ายเริ่ม (active) มีอิสระอยู่เพียงฝ่ายเดียว

ชีวิตมนุษย์ มิใช่มีอยู่ในรูปที่มีการกระทำตรงดิ่งไปยังจุดหมายเท่านั้น ชีวิตมนุษย์ มิได้ ประกอบด้วยกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เสมอไป ฉะนั้นมีสัญชาตญาณ มีความรู้สึก มีจินตนาการ ต้องการ มีผัสสะ คิด ชีวิตมนุษย์ มิได้ประกอบขึ้นด้วยสิ่งเหล่านี้ หรือคล้ายๆกันเท่านั้น ชีวิตแบบนี้และคล้ายๆนี้ เป็นพื้นฐานของชีวิตแบบมัน *

เหตุผลที่เรียกว่ามันก็เพราะว่า ฝ่ายที่เป็นมัน ไม่มีการกระทำไต่ตอบ ฉะนั้นกระทำ ต่อมันอยู่ฝ่ายเดียว แม้จะมีได้ทำร้ายด้วยการกระทำตรงๆ ก็ทำร้ายด้วยการคิดคำนึง

๑. Ibid., p. 54: "The life of a human being does not exist merely in the sphere of goal-directed verbs. It does not consist merely of activities that have something for their object. I perceive something. I feel something. I imagine something. I want something. I sense something. I think something, The life of a human being does not consist merely of all this and its like. All this and its like is the basis of the realm of It."

เป็นการลดคุณค่าของสิ่งนั้นลงมา ซึ่งถ้าสิ่งนั้นเป็นมนุษย์ ก็กลายเป็นวัตถุไร้ชีวิตจิตใจ ไร้เจตจำนงเสรี ไร้อำนาจ กลายมาเป็นสิ่งที่เราจับพลิกจับหงาย ตรวจสอบได้ทุกซอก-ทุกมุม ไร้อิสระ เรียกความเกี่ยวข้องระหว่างฉันกับมันว่า ความเกี่ยวพันฉัน-มัน (I-It connection) ไม่เรียกว่า ความสัมพันธ์

คำฉัน-ท่านและคำฉัน-มัน มิใช่เป็นเพียงสื่อภาษาเท่านั้น หากยังสะท้อนให้เห็นรูปแบบการมีอยู่ของมนุษย์ว่า ไม่ว่าเขาจะพูดคำคุณศัพท์ออกมา เขาก็มีภาวะการมีอยู่เป็นแบบนั้นเช่นกัน เช่น ถ้ากล่าวคำฉัน-มัน คนพูดก็คำสิ่งที่เขาพูดถึงว่าเป็นวัตถุ เขาก็มีฐานะความเป็นอยู่แบบฉัน-มันอยู่เบื้องหน้าเรื่องนี้ว่า "คำพื้นฐานที่พูดออกมาั้น บอกให้รู้ว่า มีรูปแบบการมีอยู่เป็นแบบใด" * ซึ่งหมายความว่า มนุษย์ตัดสินใจให้เป็นวัตถุ ก็รู้ได้จากคำพูดฉัน-มันที่มนุษย์พูดออกมา หรือหากมนุษย์มอบคุณค่าท่านให้แก่ใคร ก็รู้ได้จากคำพูดฉัน-ท่านที่มนุษย์สนทนากัน ดังกล่าวนี้เอง แสดงให้เห็นว่า คำคุณบ่งบอกถึงว่า สิ่งที่มีอยู่ มิใช่มีอยู่โดยลำพัง หากมีอยู่คู่กันตลอดเวลา ถ้าไม่มีอยู่แบบความเกี่ยวพันฉัน-มัน ก็มีอยู่แบบความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน

ในตอนนี้จะเห็นว่า ความเกี่ยวพันฉัน-มันต่ำกว่าความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน ตรงที่ความเกี่ยวพันฉัน-มันไม่ให้โอกาสความสัมพันธ์ได้โต้ตอบอย่างเสรี ฉันเท่านั้นที่กระทำการตามใจชอบได้ ส่วนมันไม่มีโอกาสเหมือนฉัน จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ฉัน-ท่านเป็นความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ผู้เป็นพระเจ้า-ระกับบุคคลกับมนุษย์ผู้เป็นพระเจ้าระกับบุคคลด้วยกัน เพราะความสัมพันธ์ให้โอกาสมนุษย์-เผชิญปัญหา และมีอิสระ สามารถแก้ปัญหาอันนี้ด้วยเจตจำนงของตนเอง

มีหน้าซ้ำ เมื่อพิจารณาความหมายของ"ฉัน"ของความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน และ"ฉัน"ของความสัมพันธ์ฉัน-มัน จะยิ่งพบเหตุผลสนับสนุนความสัมพันธ์ฉัน-ท่านว่า ให้อิสระภาพแก่มนุษย์ยิ่งกว่าความสัมพันธ์ฉัน-มันมากนัก

*. Ibid., p. 53: " Basic words...by being spoken they establish a mode of existence. "

บุคคลและเอโก(person&ego)^๑

ได้กล่าวมาแล้วว่า "ท่าน" เป็นสรรพนามบุรุษที่สอง มีความหมายรวมๆว่า
สิ่งมีชีวิต และมีความหมายเฉพาะว่า"พระเจ้า"

ส่วน มัน เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม แทนสิ่งที่ถูกกล่าวถึง มีความหมายถึงสิ่งไร้อชีวิต
จิตใจ เขา(He) เธอ(She) จัดเป็นสิ่งของไร้อชีวิต หรือเป็น"มัน" เช่นเดียวกัน เพราะ-
เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม

บูเบอร์กล่าวว่า ไม่มี ท่าน หรือ มัน อยู่ตามลำพังในโลกนี้ ท่านมีอยู่อย่างสัมพันธ์
กับฉัน ส่วนมันมีอยู่อย่างเกี่ยวข้องกับฉัน คนๆหนึ่งในสภาพปรกติเป็นสิ่งของ แต่สามารถก้าวขึ้น
เป็นท่านได้ และอาจเปลี่ยนกลับมาเป็นมันได้อีก ต่อเมื่อท่านมามีความสัมพันธ์กับท่านนิรันดร
หรือพระเจ้าสูงสุดแล้ว เมื่อนั้นท่านจะไม่เปลี่ยนมาเป็นมันอีกเลย

ส่วน ฉัน ของความเกี่ยวพันฉัน-มัน และ ฉัน ของความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน ต่างกัน
ฉัน ของความเกี่ยวพันฉัน-มัน เป็น"เอโก(ego)" แต่"ฉัน"ของความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน
มีศักดิ์ศรีสูงกว่า คือเป็น"บุคคล(person)"

เอโก มีความสำนึกถึงภาวะของตัวเองว่า เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และใช้ประโยชน์
ประสบการณ์ ส่วนบุคคลสำนึกถึงภาวะของตัวเองว่า เป็นประธาน(subject) ไม่มีวัตถุใดๆ
มารองรับ

คนๆเดียวกัน ขณะหนึ่งเป็นเอโก อีกขณะหนึ่งเปลี่ยนเป็นบุคคลได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า
จะมีความเกี่ยวพันหรือความสัมพันธ์กับคู่สัมพันธ์ของตัว

เอโก แยกตัวเองออกมาจากเอโกอื่นๆมาอยู่ตามลำพัง เพื่อที่จะมีประสบการณ์
และใช้ประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์ จุดประสงค์ในการแยกตัวเองออกมาของเอโกก็เพื่อ
ดำรงชีวิตให้อยู่รอด ยิ่งกว่านั้น การที่เอโกสามารถใช้ประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ จะช่วย
ต่อชีวิตมนุษย์ให้ยืนนานอยู่ต่อไปได้ เพราะความก้าวหน้าของโลกเกิดขึ้นได้ก็เพราะ-
การ เปลี่ยนกลับไปกลับมา ระหว่างท่านและมัน หากขาดกระบวนการ เช่นนี้ โลกก็จะมีลักษณะ
ราบเรียบ ไม่มีอะไรใหม่เกิดขึ้น

๑. กู Ibid., pp.112-115.

ส่วน บุคคล มีอยู่อย่างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จุดประสงค์ของการมีความสัมพันธ์ ก็เพื่อตัวความสัมพันธ์นั้นเอง ในความหมายที่ว่า คนที่มีความสัมพันธ์ต้องการเข้าไปสัมผัสพระเจ้า จึงยอมตัวมามีความสัมพันธ์กับท่าน ในที่สุดเขาจะได้รับชีวิตพระเจ้าเป็นสิ่งที่ตอบแทน

เอโกมิใช้ชีวิตภาวะที่แท้จริงของมนุษย์ แม้ว่าเอโกจะมีความสำนึก แต่เป็นความสำนึกรู้ว่าตัวเองมีประสบการณ์ และใช้ประสบการณ์ได้ มีใช้สำนึกรู้ว่าตัวเองมีความสัมพันธ์เหมือนความสำนึกของบุคคล เอโกใจไม่กว้างเหมือนบุคคล เพราะเอโกเป็นฝ่ายเริ่ม (active) ฝ่ายเดียว คือมีประสบการณ์และใช้ประสบการณ์นั้นให้เป็นประโยชน์ ส่วนบุคคลเป็นทั้งฝ่ายเริ่มและฝ่ายรับ (passive)

บุคคลสำนึกถึงตัวเองว่ามี "ภาวะอยู่กับ (being with)" ส่วนเอโกสำนึกถึงตัวเองว่ามีภาวะเป็นผู้มีประสบการณ์และใช้ประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ (being that way) มิใช่มี "ภาวะอยู่กับ"

บุคคลมองเห็นตัวตนของตน (self) ส่วนเอโกยังยึดติดแน่นอยู่กับความเป็นเจ้าของตัวตน (my)

เอโกมิได้มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เอโกแยกตัวเองออกมาจากสิ่งอื่นๆ และพยายามเป็นเจ้าของสิ่งเหล่านั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยอาศัยการมีประสบการณ์และการใช้ประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์ และสิ่งเหล่านั้นก็เป็นเพียงมันซึ่งมิได้เป็นจริงในปัจจุบัน เอโกรู้ตัวดีว่าเป็นผู้กระทำ (subject) และสามารถทำอะไรให้เหมาะสมได้ตามต้องการ เอโกมีหน้าที่เพียงมีประสบการณ์ และใช้ประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์ ไม่มีอะไรมากกว่านี้

ส่วนบุคคลมีอยู่จริงในปัจจุบัน ในความหมายที่ว่า บุคคลมีภาวะที่มีใช้สิ่งของในตัวเอง (thing-in-itself) และมีได้มีอยู่ในฐานะเป็นบุคคลที่มีภาวะแยกจากตัวเอง - เหมือนตัวตนของลัทธิอุคมการนิยม หรือตัวตนของศาสนา ^{โดยทั่วไป} บุคคลร่วมมือให้การมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน (actuality) เกิดขึ้นได้ ยิ่งบุคคลสัมพันธ์กับท่านโดยตรงเท่าใด การมีชีวิตอยู่จริงในปัจจุบันก็ยิ่งมีคุณค่ามากขึ้นเท่านั้น

บุคคล เมื่อผ่านความสัมพันธ์มาช่วงหนึ่งแล้ว ค่อยไปเมื่อไม่มีความสัมพันธ์ บุคคลก็จะไม่เป็นจริงในปัจจุบันและสูญเสียชีวิตภาวะของตัวเองไปสิ้น แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนี้ บูเบอร์กล่าวว่า

การที่ฉันก้าวพ้นจากความสัมพันธ์ โดยมีความสำนึกถึงอัตถิภาวะของตัวเองตามไปด้วยนั้น ไม่ทำให้ฉันสูญเสียการเป็นจริงในปัจจุบัน ฉันยังคงมีส่วนร่วมในชีวิตปัจจุบันอยู่ แต่ส่วนร่วมนั้นมีอยู่ในฐานะเป็นสมรรถณภาวะที่มีชีวิต นี่เป็นลักษณะอาณาจักรของผู้เป็น-
 ประธาน [บุคคล] ซึ่งทำให้ฉันเข้าใจความสัมพันธ์และการแยกตัวเองออกไป-
 ในเวลาเดียวกัน °

เป็นความหมายที่แท้จริงของ "ฉัน"

จะเห็นว่าบุคคลหรือ ฉัน ของความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน^๑ มีส่วนเอื้อให้ความสัมพันธ์
 ฉัน-ท่านให้อิสระภาพแก่มนุษย์ เพราะทั้งฉัน [บุคคล] และท่าน ต่างก็มีเจตจำนงเป็นของตัวเอง
 ไม่เหมือน มัน ที่ถูก ฉัน [เอโก] ประสบและใช้ประโยชน์ ยิ่งกว่านั้นขณะที่บุคคลหยุดมีความ
 สัมพันธ์ ความสำนึกถึงอัตถิภาวะของตัวเองก็ยังติดตัวบุคคลอยู่ตลอดไป แม้การเป็นจริงใน
 ปัจจุบันจะหลบซ่อนอยู่ในสภาพสมรรถณภาวะ ก็ไม่สูญหายไปจากโลกนี้ ต่อเมื่อมีความสัมพันธ์
 ขึ้นใหม่ สมรรถณภาวะนั้นจะถูกปลุกให้ตื่นขึ้นมาเป็นจริงในปัจจุบันอย่างเต็มที่

สภาพที่การเป็นจริงในปัจจุบันเป็นสมรรถณภาวะของมนุษย์ ก็คือขณะที่มนุษย์-
 หยุดเกี่ยวข้องกับสังคมชั่วขณะ แล้วหันเข้าหาตัวเอง คิดใคร่ครวญ ค้นหาความจริงด้วยตัวเอง
 ในสภาพที่คล้ายกับเป็นสิ่งของในตัวเอง การที่ศาสนาต้องการ ซึ่งคล้ายกับเป็นลักษณะ-
 บัจเจกภาพของมนุษย์ บูเบอร์มีใ้กล่าวเช่นนั้นตรงๆ หากวิจัยเอาจากความต้องการของ
 บูเบอร์ที่ว่า^๒ บูเบอร์ไม่ปฏิเสธบัจเจกภาพ มิใช่ในความหมายว่ามนุษย์ต้องทำให้บริสุทธิ์
 ทุกวันแต่ในตัวเองตลอดไป เพราะการมีจุดหมายในชีวิตเช่นนั้น เป็นการหลบความจริงใน
 ชีวิต มนุษย์จะต้องก้าวออกมาจากตัวเอง มาสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสังคม บัจเจกภาพ-
 ส่วนตัวของมนุษย์จะไม่หายไป ความสำนึกถึงอัตถิภาวะของตัวเองยังคงมีอยู่ และสัมพันธ์-

๑. Ibid., p.113: " But () the I that steps out of the event of the relation into detachment and the self-consciousness accompanying that, does not lose its actuality. Participation remains in it as a living potentiality... This is the realm of subjectivity in which the I apprehends simultaneously its association and its detachment."

๒. Ibid., p.148s

กับคนอื่นๆ ได้ ซึ่งหมายความว่า เจตจำนงของมนุษย์ไม่ถูกทำลายไป ไม่ถูกคำสอนของศาสนา
กลืนไปสิ้น เจตจำนงส่วนตัวยังคงมีอยู่ และมีบทบาทเมื่อสัมพันธ์กับคนอื่นๆ รอบตัว นี่คือ
ความหมายของมนุษย์ คือมีอิสระเพราะดำรงความเป็นปัจเจกภาพไว้ได้ และหากอิสระ
ตรงที่ต้องมีปัจเจกภาพภายใต้สาธารณภาพ

จากความหมายของมันและของเอโกนี่เองที่บูเบอร์ต้องการบอกเราว่า ความศาสนา
ยูดาห์และศาสนาคริสต์ และแม้แต่นักเทววิทยาปัจจุบันบางคน ได้พยายามเหลือเกินที่จะลด
คุณค่าพระเจ้าลงเป็นแค่มัน ด้วยการพูดถึงพระองค์ในสภาพที่พระองค์เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม
ผู้ถูกกล่าวถึง ถูกรู้สึก ถูกมีจินตนาการถึง ถูกต้องการ และถูกคิด จึงยกย่องพระเจ้าว่าสูงส่ง
"ทรงเป็นอัศจรรย์ เอกภาพ ความจริง ความงาม ความไพศาล ความคงตัว ความยุติธรรม
นิรันดรภาพ ชีวิต ปัญญา เจตจำนง ปรีชาญาณ สรรพเคหะ สรรพปัญญา ฯลฯ" ^๑

คำกล่าวเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นคำยกย่องพระเจ้า กล่าวถึงสรรพคุณของพระองค์
ทั้งที่คนกล่าวก็ไม่เคยพบเห็นพระเจ้าจริงๆสักที ก็ยังกล่าวกันอยู่ได้ ราวกับว่าได้พบเห็น
สรรพคุณของพระเจ้ามาแล้ว จึงเปรียบเทียบกล่าวถึงอดีต ทั้งที่ตัวคนกล่าวมีชีวิตอยู่ใน
ปัจจุบัน คนที่นำมากล่าวต่อก็มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเช่นกัน เท่ากับนำเอาพระเจ้ามาวิเคราะห
มาอภิปราย เสมือนพระเจ้าเป็นวัตถุไร้อชีวิตจิตใจ การกล่าวถึงพระเจ้าในลักษณะนี้ มนุษย์
เพียงแค่อำนาจตามองพระเจ้าอย่างผิวเผิน การกระทำเช่นนี้เท่ากับจับเอาพระเจ้า
มาเป็นวัตถุประสงคแห่งการกระทำของเรา เราจึงไม่รู้จักพระเจ้าอย่างลึกซึ้ง ไม่ได้สนทนา
กับพระองค์ เพราะตัวเราเองไม่เปิดโอกาสให้ตัวเองและพระเจ้าได้สนทนากัน
เราประพฤติดต่อพระเจ้าประดุจพระเจ้าเป็น"มัน" ได้แต่พึ่งพาพระองค์อยู่ในใจ ด้วยการ
เคารพเลื่อมใสในความยิ่งใหญ่ของพระองค์ พยายามเข้าหาพระองค์ทั้งที่อยู่ในโลกนี้แต่กลับ
ทิ้งโลกนี้ไปสิ้น จนไม่มีโอกาสใช้ปรีชาญาณของเราที่มีอยู่ค้นหาความลึกซึ้งของพระเจ้าได้
อย่างถูกวิธี พระเจ้ากลายเป็นสิ่งแขวนลอยไว้ในที่สูง ที่เราชะเง้อมองแต่ก็ยังไม่เห็น
ซ้ำกลับทักทักเข้าใจว่าพระเจ้าทรงอาณภาพมากล้น การกระทำเช่นนี้คือการปิดโอกาสตัวเอง
มิให้ประจัญหน้ากับพระองค์นั่นเอง

๑. กัรติ บุญเจือ, คริสต์ศาสนาเชิงวิชาการ (กรุงเทพฯ: ดวงกมล, ๒๕๑๕), หน้า ๘๖.

บ่อยครั้งที่มนุษย์รังเกียจภาวะการมีอยู่ในปัจจุบันและกลับไปพึ่งผู้วิวัฒน์ กล่าวคือ มุ่งเขาหาพระเจ้ามากกว่าโลก อดบางไรก็ตาม ขณะทำเช่นนี้ ท่านจะไม่มาเผชิญหน้า เขาอีกต่อไป เขาไม่สามารถทำอะไรได้ เว้นแต่วาง มันศักดิ์สิทธิ์ [พระเจ้า] ไว้ใน- อาณาจักรของสิ่งของ และเชื่อว่าตัวเขาเองมีความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าในสภาพมัน และพูดถึงพระองค์

ดังนั้น ต่อคำถามว่า "พระเจ้าคืออะไร" คำตอบที่มีมาแล้ว ล้วนเห็นพ้องต้องกันว่า "พระเจ้าเป็นภวนต์เหนือมนุษย์และธรรมชาติทั้งปวง มีอำนาจบังคับบัญชาโลก" พระเจ้า- ทรงเป็นอุครวิสัยและอันครวิสัย ทรงเป็นอนันตภาพ มีเอกภาพ เชิงเดี่ยว พระเจ้าไม่ทรง- เปลี่ยนแปลงและไม่หวั่นไหว พระเจ้ามิใช่วัตถุ แต่ทรงเป็นคุณงามความดี ทรงเป็นสรรพปัญญา ทรงสรรพเคชะ และเป็นบุคคลผู้มีที่อยู่ในสรวงสวรรค์ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่สรุปลงได้ในที่สุดว่า พระเจ้ามีอิทธิพลเหนือมนุษย์

บูเบอร์รังเกียจความคิดเช่นนี้มาก เพราะถือว่า มนุษย์และโลกล้วนมีธรรมชาติ- ศักดิ์สิทธิ์ หรือความหมายถึงพระเจ้าอยู่ในตัวทั้งสิ้น ซึ่งก็หมายความว่า ทุกสิ่งเป็นพระเจ้า คำพูดของบูเบอร์ว่า "โลก มนุษย์ บุคคลที่เป็นมนุษย์ คุณ และฉัน ล้วนมีความหมาย- ถึงพระเจ้า" ๒ พระเจ้าระดับบุคคลของบูเบอร์ ก็คือมนุษย์ ผู้มีความหมายถึงพระเจ้าแฝงตัว เป็นสมรรถนภาวะอยู่ เมื่อมนุษย์เผชิญหน้ากันด้วยการพูดคุยกัน เรียกว่ามีความสัมพันธ์กัน สมรรถนภาวะหรือความหมายถึงพระเจ้า ก็จะออกจากสภาพแฝงมาเป็นจริงในปัจจุบัน ท่านที่มีมาแต่กำเนิด (innate you) ผู้เป็นสมรรถนภาวะก็มาเป็นที่อยู่จริงในปัจจุบัน

๑. Martin Buber, I and Thou, p.164: " ...But again and again man shuns actualization and bends back toward the revealer: he would rather attend to God than to the world. Now that he has bent back, however, he is no longer confronted by a You; he can do nothing but place a divine It in the realm of things, believe that he knows about God as an It and talk about him."

๒. Ibid., p.130: " That there are world, man, the human person, you and I, has divine meaning."

(actual you) หรือที่บูเบอร์เรียกว่า "ท่าน"

ท่าน ในที่นี้ จะมีความหมายเพียงพระเจ้าระดับบุคคล ซึ่งหมายถึงมนุษย์ในโลกนี้
นี่เอง เพียงแต่มีลักษณะพิเศษคือ ผ่านการต่อสู้กับปัญหาอันยากลำบากมาแล้วอย่างโชกโชน
พร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริงทุกอย่างในชีวิต ทั้งในขณะปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นใน
เวลาอันใกล้ มนุษย์เช่นนี้ไม่เคยหลบเลี่ยงปัญหา

การสนทนากันเป็นเพียงวิธีการหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้แสดงความสามารถ
เฉพาะตัว หรือเปิดโอกาสให้ความหมายถึงพระเจ้าที่มีอยู่ในสมรรถนะภาวะ ได้แสดงตัว-
ออกมาเมื่ออยู่ในปัจจุบัน มนุษย์จะได้มีส่วนร่วมอยู่ในชีวิตจริงๆสักที มิใช่สักแต่ว่าเผ่าครุ่นคิด
ถึงพระเจ้าว่าเป็นอะไรได้ตามใจชอบ โดยสภาพที่แท้จริง(ก็ไม่ว่าพระองค์เป็นอย่างไร มีหน้าซ้ำ
การคิดเอาเองตามใจชอบยังสร้างข้อสงสัยให้แก่ตัวเองและอาจจะทิ้งพระเจ้าไปในที่สุด

บทสนทนาจะเป็นไปอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับผู้สนทนาว่าจะชักพาทสนทนาให้เป็นไป
อย่างไร ซึ่งก็ย่อมหมายความว่า บทสนทนาเกิดขึ้นได้จากเจตจูงใจของคุณสนทนานั้นเอง
และก่อนจะมีเจตจูงใจสนทนาได้ มนุษย์ย่อมต้องเผชิญหน้ากัน พบปะกัน

ประเด็นสำคัญของบูเบอร์อยู่ตรงนี้เอง คือมนุษย์จะต้องเผชิญหน้ากัน รวมตลอด
ถึงเผชิญหน้ากับทุกสิ่งที่มีอยู่จริงในโลกนี้ ที่ซึ่งมนุษย์จะหลีกเลี่ยงหนีไปไม่ได้ การเผชิญความจริง
ไม่หลบเลี่ยง แสดงว่ามนุษย์มีเสรีภาพ มีปัญญาสว่างไสว มองเห็นแต่ละสิ่งกลมกลืนกันไปหมด
ไม่มีอะไรขัดแย้งกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

เมื่อฉันเผชิญหน้ามนุษย์ผู้เป็นท่านของฉัน และกล่าวว่าคุณ-ท่านคือเขา เขาจะไม่เป็น
สิ่งของท่ามกลางสิ่งของอื่น ๆ อีกต่อไป เขาเป็นท่าน และอยู่เต็มทิวเวหา มิใช่
หมายความว่า มีแต่ ท่าน แล้วไม่มีอะไรเลย หากทว่า ทุกสิ่งมีอยู่ ภายใต้รัศมีของท่าน

๑. Ibid., p.59: "When I confront a human being as my You and speak
the basic word I-You to him, then he is no thing among things...he is
You and fills the firmament. Not as if there were nothing but he; but
everything else lives in his light."

แต่ทว่า ท่าน หรือ พระเจ้าระดับบุคคล ผู้มีความหมายถึงพระเจ้า จะไม่สัมพันธ์
ลึกที่ เพราะจะมีสภาพเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาระหว่างเป็น ท่าน กับ มัน ได้อีก จนกว่า ท่าน
จะไปมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ท่านนิรันคร หรือพระเจ้าสูงสุด

ตอนนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาถามได้ว่า ท่านนิรันคร หรือ พระเจ้าสูงสุด มีคุณลักษณะ
อย่างไร เหมือนพระเจ้าตามศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์หรือไม่ ความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับพระเจ้าสูงสุดเป็นอย่างไร ต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าระดับ-
บุคคลอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าสูงสุด มีบทบาทจุดรังเสรีภาพของมนุษย์
มากน้อยเพียงใด

กล่าวได้ว่า บทสนทนาด้วยคำคุณัน-ท่านเท่านั้นที่เป็นความสัมพันธ์อันแท้จริงระหว่าง
มนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน หรือระหว่างพระเจ้าระดับบุคคลกับพระเจ้าระดับบุคคลด้วยกัน เพราะ
ทั้งสองฝ่ายสนทนาโต้ตอบกันได้ ผลักกันเริ่ม ผลักกันรับ ทั้งสองฝ่ายประจัญหน้ากัน ต่างฝ่าย
ต่างมีการกระทำที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของตัวเต็มที ในขณะที่ความเกี่ยวพันนั้น-มันไม่จัด
เป็นความสัมพันธ์ เพราะฉนั้นกระทำจากเจตจำนงส่วนตัวฝ่ายเดียว ส่วนมันถูกใช้ประโยชน์
ถูกมีประสบการณ์ และถูกกระทำข้างเดียว

บทสนทนายังแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เผชิญหน้ากัน ไม่มีใครเฝ้าสังเกตใครแต่เพียง
ฝ่ายเดียวแล้ววิพากษ์วิจารณ์ในใจ หรือ เข้าใจลักษณะของผู้ที่เราเฝ้าสังเกตการณ์ตามใจชอบได้
บทสนทนาไม่ให้โอกาสใครเสียเปรียบตลอดไป คู่สนทนาจะมีการกระทำต่อกันและกัน
บทสนทนาจึงเป็นก้าวหนึ่งของความสัมพันธ์กัน

ความสัมพันธ์ระหว่างนั้นกับท่านนิรันคร

เรื่อง"พระเจ้า" ของบูเบอร์มีคุณค่ามาก ตรงที่พูดถึงพระเจ้าระดับบุคคล หรือที่
นายชาร์ล ฮาร์ทเธอร์น^๑ เรียกว่า"บุคคลลอสัมพัทธ์(the Absolute Person)" ซึ่งมี
ความหมายถึงบุคคลผู้มีภาวะสรรพะ(whole being) คือ ดำรงมีเจกภาพส่วนตัวไว้ได้
ในขณะที่มีชีวิตร่วมกับคนในสังคมผู้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

๑. ดูเชิงอรรถหน้า ๑๒ ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

กับพระเจ้าระดับบุคคล ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันนั่นเอง เพียงแต่ว่า มนุษย์นั้นก็คือพระเจ้าระดับบุคคล เพราะกล้าเผชิญหน้า และมีการกระทำที่เรียกว่า "ความสัมพันธ์" ในความสัมพันธ์นี้มนุษย์ยังเป็นพระเจ้าหรือท่านไม่สมบูรณ์ จนกว่าจะสัมพันธ์ โดยตรงกับท่านนิรันดรหรือพระเจ้าสูงสุด

หากพิจารณากันให้ลึกซึ้งแล้ว ท่านนิรันดรหรือพระเจ้าสูงสุดมิได้มีลักษณะแตกต่าง จากพระเจ้าของศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์เลย ความหมายของ "ความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับพระเจ้าสูงสุด" มีเพียงว่า ขณะมนุษย์สัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน และสัมพันธ์กับธรรมชาติ รอบตัว มนุษย์ต้องไม่ทิ้งศรัทธาความเชื่อมั่นและความรักในพระเจ้า เพราะเหตุว่ามนุษย์ ปฏิเสธพระเจ้าไม่ได้ พระเจ้าสัมพันธ์กับมนุษย์มาก่อนแล้ว ก่อนที่มนุษย์จะสัมพันธ์กับมนุษย์ ด้วยกัน ดังคำพูดของบูเบอร์ว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับท่านที่แท้จริงของเขา เป็นรัศมีที่ลุดจากจุดศูนย์กลาง มาถึงจุดศูนย์กลาง สร้างวงกลมขึ้นมา มีไข่นรอบวงและมีไข่นรวมที่มาก่อน แต่เป็นรัศมี หรือความสัมพันธ์ต่อศูนย์กลางที่มาก่อน^๑

ในแง่นี้พระเจ้าสูงสุดของบูเบอร์มีลักษณะเป็นจิต เช่นเดียวกับพระเจ้าของศาสนา ยูดาห์และศาสนาคริสต์ ต่างกันก็ตรงหน้าที่หรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า และ ความหมายของผู้ที่จะสัมพันธ์กับพระองค์ได้ จะต้องมีฐานะเป็น ท่าน หรือ พระเจ้าระดับ บุคคล ผู้มีความหมายว่า รักความจริงในชีวิต กล้าเผชิญปัญหา และต่อสู้ชีวิตเท่านั้นเอง

ตามคำสอนของศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์ พระเจ้ามีหน้าที่หรือมีความสัมพันธ์ ต่อมนุษย์ดังนี้คือ^๒

๑. Ibid., p.163: "...man's relations to their true You, being radii that lead from all I-points to the center, create a circle. Not the periphery, not the community comes first, but the radii, the common relation to the center."

๒. ดู กীরติ บุญเจือ, คริสต์ศาสนาเชิงวิชาการ, หน้า ๘๖-๘๗.

๑. สร้าง พระเจ้าทรงสร้างเอกภพ และทุกสิ่งในเอกภพ ตลอดจนมนุษย์ทุกคน ด้วยพระประสงค์เพื่อให้มนุษย์มีโอกาสประกอบกรรมทำดี จะได้มีชีวิตพระเจ้า

๒. ไถ่บาป เป็นหน้าที่ของพระบุตรหรือพระเยซูคริสต์ เพื่อพระบุตรจะได้สร้างบุญบารมี ไว้ช่วยเหลือแก่ผู้คนที่สมัครใจฟังบารมีของพระองค์ เพื่อจะมีชีวิตพระเจ้าได้ง่าย และมั่นคงขึ้น

๓. ให้ชีวิตพระเจ้า พระคัมภีร์ระบุว่า เป็นบทบาทของพระจิต พระองค์ประทานชีวิตพระเจ้าแก่มนุษย์ทุกคนที่ประพฤติตนเหมาะสมอย่างยุติธรรมทั่วหน้า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิจะได้รับชีวิตพระเจ้าถ้าปรารถนาและประพฤติตนเหมาะสม จะมีชีวิตพระเจ้าระดับใด ก็แล้วแต่ความเหมาะสมเช่นกัน ความเหมาะสมของแต่ละคนที่จะได้รับชีวิตพระเจ้า เรียกว่า พระพรหมทาน

สรุปความสัมพันธ์ที่พระเจ้านี้คือมนุษย์ได้ว่า พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ [ซึ่งรวมถึงเจตจำนงของมนุษย์] ด้วยจุดประสงค์ต้องการให้มนุษย์ทำความดี เพื่อจะได้มีชีวิตพระเจ้าอย่างพระองค์ต่อไป พระเจ้าทรงรักมนุษย์และหวังดีต่อมนุษย์ โดยที่พระองค์ไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากมนุษย์เลย ความสัมพันธ์ที่พระองค์มีต่อมนุษย์นี้ จึงเป็นความสัมพันธ์เพื่อผลดีต่อมนุษย์ฝ่ายเดียว

สำหรับความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อพระเจ้าหรือวิธีการมีชีวิตพระเจ้าตามคติของศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์ พอจะประมวลได้ดังนี้ *

๑. ปรารถนาจะได้อุตมภาวะอันใดแก่ชีวิตพระเจ้า
๒. ศึกษาให้รู้ความเป็นจริงของตัวเราและของพระเจ้าเพื่อสามารถประมวลนำพระทัยของพระเจ้าได้อย่างถูกต้อง
๓. ทำตามพระประสงค์ของพระเจ้า
๔. สวดมนต์ภาวนา
๕. ขอคำแนะนำจากผู้รู้ที่กว่าตน
๖. มีระเบียบวินัยประจำตัว

๓. อ่านและฟัง เรื่องส่งเสริมความรู้ทางศาสนา

๔. กระทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์เพื่อเป็นเกียรติแก่พระเจ้า

และมีอุปกรณ์อันได้แก่สิ่งๆที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินตามมรรคไปสู่ยุคตมภาวะคือ

๑. บัญญัติต่างๆ ที่สำคัญที่สุดก็คือ "จงรักพระเจ้าผู้เป็นนายของท่านอย่างหมกคองใจ หมกวิญญาณ และหมกจิตใจ"

๒. พระพรของท่านปัจจุบัน คือความช่วยเหลือที่พระเจ้าประทานให้ ในขณะที่แต่ละคนตกสิ้นใจทำคืนชั่ว

๓. ศีลศักดิ์สิทธิ์ หมายถึงพิธีกรรมพิเศษที่เชื่อว่าพระเยซูทรงกำหนดขึ้นเพื่อยืนยันถึงความช่วยเหลือของพระองค์แก่ผู้กระทำพิธีกรรมนั้นๆ

๔. การหวังพึ่งความช่วยเหลือจากเทวดาและนักบุญ

๕. ความช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ พระเยซูกำชับนักหนาว่ามนุษย์จะต้องช่วยเหลือกันเดินทางไปสู่สวรรค์

สรุปแล้วยุคตมภาวะของชีวิตแบบคริสต์ก็คือ ได้ชีวิตพระเจ้าสมปรารถนาเมื่อจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า ครั้นสิ้นโลกแล้วร่างกายมนุษย์จะได้ร่วมมีชีวิตพระเจ้ากับวิญญาณด้วย

สำหรับบูเบอร์ พระเจ้าเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้ามียูก่อน และเป็นฐานรองรับความสัมพันธ์อื่นๆ

เมื่อมองจากแง่นี้ อาจคิดได้ว่ามนุษย์ขาดอิสระ เพราะการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับพระเจ้าเป็นฐานรองรับความสัมพันธ์อื่นๆนั้นก็ชวนให้คิดว่า หากมนุษย์ไม่สัมพันธ์กับพระเจ้าเป็นฐานอยู่ก่อนแล้ว ความสัมพันธ์ที่มนุษย์จะมีกับสิ่งอื่นๆต่อไปจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

นอกจากนี้บูเบอร์ยังกล่าวว่

๑. บูเบอร์, Martin Buber, I and Thou, p. 163.

...ชีวิตมนุษย์ซึ่งถูกสร้างไว้ก็โดยธาตุที่สามเท่านั้น ซึ่งก็คือศูนย์กลางการมีอยู่ของท่าน หรือกล่าวให้ถูกต้องกว่านั้นว่า ท่านผู้เป็นศูนย์กลาง [ท่านนิรันดร]

และ

การที่ท่านเป็นผู้ปรองดองภวันต์ทั้งปวง เป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ของเรากับภวันต์เหล่านั้นสมบูรณ์เต็มที่ หรือขาดความสมบูรณ์เต็มที่ก็ได้ ๒

ดังได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า พระเจ้ามีบทบาทต่อเจตจำนงของมนุษย์อยู่ แต่ทว่าก็เป็นหน้าที่ของพระเจ้าด้วยเช่นกัน เพียงแต่พระเจ้ามิได้มีหน้าที่ใดมาป้อนให้มนุษย์ด้วยเท่านั้น

สำหรับบูเบอร์ มนุษย์ได้มาป้อนให้ตัวเองและได้มาป้อนให้โลกด้วยการอยู่ในโลกนี้ อย่างมีภาวะสรรพะ (whole being) คือพระเจ้า

ปัญหาก็คือ มนุษย์จะได้มาป้อนให้ตัวเองและโลกได้อย่างไร

เราสามารถเข้าใจการได้มาป้อนในศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ได้ว่า เป็นการเอาพระเจ้าไปตั้งไว้เป็นจุดหมาย แล้วให้มนุษย์เป็นฝ่ายเดินเข้าใกล้พระเจ้า แต่กลับทิ้งโลกทั้งความจริงในโลกไปสิ้น และพาโลกให้ห่างจากพระเจ้าออกไป กล่าวคือ ศาสนาทั้งสองสอนให้มนุษย์มีเป้าหมายของชีวิตอยู่ที่การมีชีวิตพระเจ้าอยู่ในสวรรค์ร่วมกับพระเจ้า มนุษย์จะต้องทำตามบทบัญญัติของศาสนา นั่นคือขัดเกลาตัวเองให้เกลี้ยงให้บริสุทธิ์คู่พระเจ้า ยิ่งมนุษย์ปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาคริสต์ได้เคร่งครัดเท่าใด มนุษย์ก็จะยิ่งได้รับ-

๑. Ibid., p. 95: "...human life which is created only by a third element: the central presence of You, or rather, the central You..."

๒. Ibid., p:63: "The mediatorship of the You of all beings accounts for the fullness of our relationships to him - and for the lack of fulfillment."

พระพรหมทานจากพระเจ้าไค้กายขึ้นในขณะที่คิดสโนใจ และในที่สุดคนมนุษย์จะมีสิทธิได้รับชีวิต
พระเจ้าตามที่มีมนุษย์ปรารถนา

สำหรับบุเบอว์ หลักๆ เกี่ยวกับบุเบอว์ยึดถือก็คือ ความสัมพันธ์ นับตั้งแต่ความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน หรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าระดับบุคคล หรือ
ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าระดับบุคคลด้วยกัน โดยอาศัยบทสนทนา

บทสนทนามีความสำคัญอันดับแรกตรงที่ดึงมนุษย์ให้พ้นจากการหมกมุ่นอยู่กับตัวเอง
ให้หันมาเผชิญหน้ากับคู่สนทนา ความสัมพันธ์กันด้วยบทสนทนาเป็นความสัมพันธ์ตรง ไม่มีสื่อกลาง
มาเชื่อมความสัมพันธ์ คู่สนทนาจึงพูดคุยกันได้อย่างอิสระเต็มที่ และบทสนทนาเป็นสื่อถ่ายทอด
ความเข้าใจกันระหว่างคู่สนทนา บุเบอว์เน้นอย่างมากถึงความสำคัญของความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือความสัมพันธ์ด้วยบทสนทนาว่า

ในบรรดาความสัมพันธ์สามชนิด [คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ ความ
สัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับภวโนทัศน์ที่เป็นจิต ตามที่
บุเบอว์ได้แบ่งไว้] ความสัมพันธ์ที่เด่นที่สุดก็คือความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับมนุษย์
ในความสัมพันธ์ชนิดนี้ ภาษาถูกสร้างให้สมบูรณ์แบบสุกซิด และเป็นทั้งคำพูดและคำตอบ
ในความสัมพันธ์ชนิดนี้เท่านั้นที่คำพูดเผชิญหน้าคำตอบ คำคร่ำครวญและรูกในท่อนองเดียวกัน
ทำให้มีคำทักและคำตอบรับในภาษาเดียวกัน ในความสัมพันธ์ชนิดนี้ฉันและท่านไม่เพียง
แต่สัมพันธ์กัน หากยังซื่อสัตย์ต่อกันมั่นคง บรรดาขณะแห่งความสัมพันธ์กันมาเชื่อมต่อกัน
ณ ที่นี้ด้วยภาษาอันเป็นที่ที่พวกมันฝังตัวอยู่ได้ สิ่งที่มาเผชิญหน้าเราได้พัฒนาขึ้นเป็นท่าน
มีอยู่ในปัจจุบันเต็มที่ ก็เพราะความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับมนุษย์นี้เอง ในความสัมพันธ์
ชนิดนี้ การเห็นและการถูกเห็น การรู้และการถูกตระหนัก การรักและการถูกรัก
มีอยู่จริงในปัจจุบัน และไม่อาจสูญหายไปได้ *

* Ibid., p.151: " Of these three spheres one is distinguished; life with men. Here language is perfected as a supreme and becomes speech and reply. Only here does the word encounter its reply. Only here does the basic word go back and forth in the same shape; that of the address and that of the reply are alive in the same tongue; I and you do not only stand in a relationship but also in firm honesty. The moments of

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าสูงสุดสำหรับบูเบอร์ก็เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในสังคม คือสัมพันธ์กันด้วยบทสนทนา ต่างกันอยู่นิดหนึ่ง ก็ตรงที่มนุษย์ผู้จะสัมพันธ์กับพระเจ้าสูงสุดได้ จะต้องเป็นท่านเสียก่อน อาจเรียกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าสูงสุดได้อีกอย่างหนึ่งว่า ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับท่านนิรันดร ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าสูงสุดนอกจากจะอาศัยบทสนทนา ผ่านการพูดคุยกัน ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์แล้ว ยังต้องมีการสวดมนต์

การสวดมนต์มิใช่เป็นการขอให้พระเจ้าประทานสิ่งนั้นสิ่งนี้แก่เรา แต่เป็นการสนทนากับพระเจ้าด้วยการพลีตัวเองเต็มที่เพื่อก่อการสวดมนต์

ในการสวดมนต์ มนุษย์สู่ละตัวเองอย่างสิ้นเชิง มีภาวะขึ้นอยู่กับพระเจ้าอย่างไม่มีอะไรสงวนไว้ และรู้อย่างเข้าใจไม่ใควา เขากำลังกระทำต่อพระเจ้า แม้ว่าจะไม่ไ้หวังอะไรจากพระองค์ เพราะเมื่อเขาไม่ปรารถนาสิ่งใดเพื่อตัวเอง เขาก็มองเห็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลของเขา ลูกโซ่ชีวิตอยู่ในเปลวเพลิงสูงสุดของคณัน "

และ "ท่านเผชิญหน้าฉันด้วยพระหรรษทาน มิใช่มนุษย์ค้นพบเอง ด้วยภาวะสรรพระของฉิน ฉินพูดได้แต่คำคุณั้น เท่านั้นก็เป็นกรกระทำที่เป็นแก่นของตัวฉินแล้ว"^๒

relation are joined here, and only here, through the element of language in which they are immersed. Here that which confronts us has developed the full actuality of the You. Here alone beholding and being beheld, recognizing and being recognized, loving and being loved exist as an actuality that can not be lost."

๑๑. Ibid., pp.130-131: "In prayer man pours himself out, dependent without reservation, knowing that, incomprehensibly, he acts on God, albeit without exacting anything from God; for when he no longer covets anything for himself, he beholds his effective activity burning in the supreme flame."

๑๒. Ibid., p.62: "The You encounters me by grace-it can not be found by seeking. But that I speak the basic word to it is a deed of my whole being, is my essential deed."

ส่วนการพลี (sacrifices) มิใช่หมายถึงการบูชาถึงคนโบราณพากันเข้าใจว่า พระเจ้าปรารถนาเลือดเนื้อความรุนแรง จึงพากันมอบเจตจำนงน้อยนิดให้แก่พระเจ้า และเก็บเจตจำนงส่วนใหญ่ไว้ไม่ยอมให้พระเจ้าตรวจตรา บูเบอร์มีความเห็นว่า การพลี คือการสละเจตจำนงผ่านพระเจ้าเท่านั้นเอง

ฉันไม่สามารถรังเกียจศาสนิกชนในอดีตผู้คิดว่าพระเจ้าปรารถนากลิ่นเครื่องบูชา พวกนี้รู้อย่างเบาปัญญาและรู้อย่างคั้นเค้นว่า มนุษย์สามารถให้และควรให้แก่พระเจ้าได้ ผู้ที่มอบเจตจำนงอันน้อยนิดของตัวให้แก่พระเจาก็คิดเช่นนี้ว่า 'ขอให้เจตจำนงของพระองค์เป็นไปโดยผ่านการกระทำของฉันผู้ที่พระองค์ต้องการเสียก่อน'

ความคิดดังกล่าวนี้ของบูเบอร์อาจทำให้เราเข้าใจได้ว่า เจตจำนงของมนุษย์ จะต้องผ่านเจตจำนงของพระเจ้าเสียก่อน ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับท่านนิรันดร หรือ มนุษย์กับพระเจ้า ไม่ใช่อิสระแก่เจตจำนงของมนุษย์

บูเบอร์ชี้แจงค้ำหน้าปัญหานี้ไว้ว่า

การที่มนุษย์พยายามเข้าใจความสัมพันธ์บริสุทธิ์ ว่าเป็นการขึ้นอยู่กับ หรือขาดอิสระ นั้น ย่อมหมายถึงความปรารถนาให้ความสัมพันธ์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดความเป็นจริงในปัจจุบันลง ซึ่งก็หมายความว่า ทำให้ความสัมพันธ์กันนั้น ขาดความเป็นจริงในปัจจุบันลงนั่นเอง

การสวดมนต์ด้วยการพลี เปิดโอกาสให้มนุษย์สัมพันธ์กับพระเจ้า เพราะพามนุษย์ ไปเผชิญหน้าพระเจ้าด้วยคำคุณัน-ท่านที่มนุษย์ผูกพันกับพระเจ้า และมีความหมายว่า

a. Ibid., pp.130-131: "I can not despise the honest servants of the remote part who thought that God desired the smell of their burnt sacrifices: they knew in a foolish and vigorous way that one can and should give to God, and that is also known to him who offers his little will to God... 'Let your will be done through me whom you need.' "

b. Ibid., p.131: "Wishing to understand the pure relationship as dependence means wishing to deactualize one partner of the relationship and thus the relationship itself."

มีความสัมพันธ์กันอยู่^๑

แต่การสวดมนต์ด้วยการพลีอย่างเดียวไม่ทำให้มนุษย์ได้พบพระเจ้า เพราะคนสวดจะหมดภาวะ กลายสภาพเป็นคนไม่มีพระเจ้า เพราะต้องสละตัวเดิมที่เพื่อการสวดมนต์ จนอาจล้มภาวะการมีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นขณะสวดมนต์ มนุษย์ต้องไม่ลืมชีวิตจริงๆ ของตน การสวดมนต์จะได้ไม่กลายเป็นการบูชาพระเจ้า ทำให้พระเจ้ากลายเป็นวัตถุแห่งการบูชา กลายเป็นมันไป

กล่าวได้ว่าการสวดมนต์มีประโยชน์ตรงที่ให้ออกสแลกแก่มนุษย์ได้มีความสัมพันธ์กับพระเจ้า แลถึงถึงความศรัทธาที่มนุษย์มีต่อพระองค์ และมีโทษหากมนุษย์พลีตัวเองเดิมที่ขณะสวดมนต์ เพราะจะทำให้มนุษย์ลืมการมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน มนุษย์ต้องสวดมนต์ด้วยการพลีที่มีความหมายว่า ยอมให้เจตจำนงของตนผ่านพระเจ้าบ้าง แลนี้ก็นับว่าเป็นการสวดมนต์ที่ถูกต้องแล้ว

แม้จะยอมรับการสวดมนต์ สิ่งหนึ่งที่บูเบอร์ยอมรับไม่ได้ก็คือ การตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่า จะต้องเข้าถึงพระเจ้าหรือมีชีวิตพระเจ้าให้ได้ และการกำหนดวิธีการตายตัวเพื่อบรรลุจุดหมายนั้น^๒

สำหรับบูเบอร์ ภาวะการมีอยู่ที่สมบูรณ์ที่สุดของมนุษย์ก็คือ การมีภาวะสรรพ (whole being)

ขั้นแรกของการมีภาวะสรรพก็คือ มนุษย์ต้องยอมรับว่า มีตัว "ฉัน(I)" อยู่จริงในโลกที่เป็นจริง คือโลกนี้ ดังคำพูดของบูเบอร์ว่า^๓

การยอมรับปัจจุบัน...ฉัน จำเป็นต่อการมีความสัมพันธ์กันไม่ว่าในรูปใด รวมทั้งความสัมพันธ์กับสิ่งสูงสุด [พระเจ้า] สิ่งที่จะต้องตัดทิ้งไปมิใช่ฉัน แต่เป็นพลังผลักดันปลอมที่มาหลอกให้ฉันยึดมั่นตัวเองเข้าไว้ ซึ่งบังคับมนุษย์ให้หนีออกจากโลกแห่งความสัมพันธ์

๑. ฎ Ibid., p.131.

๒. ฎ Ibid., p.164.

๓. Ibid., p.126: "The total acceptance of the present...the I is indispensable for any relationship, including the highest...What has

ที่ไว้ใจไม่ได้ มาอยู่ในโลกแห่งวัตถุสิ่งของ

ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องตัดโลกนี้ทิ้งไป ฉันต้องอยู่ในโลกนี้จึงจะพบพระเจ้าได้ และต้องมีตัว ฉัน อยู่

"พลังผลักดันปลอมของบูเบอร์กล... ถึง หมายถึงโลกแห่งโมโนคติ หรือโลกที่สาม อันเป็นสถานที่ที่มนุษย์ผู้ปรารถนาวิชีวิตพระเจ้าจะไปอยู่ ตามความคิดของศาสนาและลัทธิ อุดมการณ์นิยมซึ่งมักอ้างโลกนี้มาเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิตมนุษย์ เช่น ศาสนาคริสต์อ้างว่า การมีชีวิชีวิตพระเจ้า เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิตมนุษย์ ซึ่งในที่สุด มนุษย์จะได้ไปอยู่ในสวรรค์ ร่วมกับพระเจ้า มนุษย์จะบรรลุจุดหมายนี้ได้ก็ด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่าง เคร่งครัด นั่นคือ ปล่อยจากโลกแห่งผัสสะ หันเข้าหาตัวเอง ล้างตัวเองให้สะอาด จึงจะมีโอกาสไปอยู่ร่วมบ้านกับพระเจ้า

บูเบอร์ ~~ไม่ได้ว่ามนุษย์ต้องรอไปมีชีวิชีวิตพระเจ้าในโลกหน้าได้เท่านั้น มนุษย์พบพระเจ้าได้~~
~~ตั้งแต่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้แล้ว สนทนากับพระเจ้าและมีชีวิชีวิตพระเจ้าด้วยภาวะสรรพะได้ตั้งแต่ในโลกนี้~~

การเป็นสองบทบาทของโลก [คือเป็นมันและท่าน] มิใช่ว่าจะหมดสิ้นไปโดยอ้างโลก แห่งโมโนคติมาเป็นธาตุที่สามที่อยู่เหนือความตรงข้ามกันดังกล่าว เพราะฉันกำลังพูดถึง มนุษย์ในสภาพปัจจุบัน พูดถึงท่านและฉัน พูดถึงชีวิตของเราและโลกของเรา มิใช่ พูดถึงฉันในตัวเอง และองค์กวันต์ในตัวเองใดๆทั้งสิ้น ๒

"to be given up is not the I but that false drive for self-affirmation' which impels man to flee from the unreliable world of relation into the having of things."

๑. ดู Ibid., p.164.

๒. Martin Buber, I and Thou, pp.64-65: " This essential twofoldness can not be overcome by invoking 'a world of idea' as a third element that might transcend this opposition. For I speak only of the actual human being, of you and me, of our life and our world, not of any I-in-itself and not of any Being-in-itself."

การเข้าสู่ความสัมพันธ์วิสุทธิได้ มิใช่หมายถึงไม่รับรู้สิ่งใดเลย แต่เป็นการมองเห็น
ทุกสิ่งในทานุ มิใช่สละโลก แคว้นโลกไว้บนฐานที่เหมาะสม การมองออกไปนอกโลก
ไม่ช่วยให้เขาใกล้พระเจ้า การจ้องเขาหาโลกอย่างเดียวกໍไม่ช่วยให้เขาใกล้พระเจ้า
ได้เช่นกัน แต่ทว่า ใครก็ตามที่มองโลกในตัวพระเจ้า คนๆนั้นพบพระเจ้าแล้ว

กล่าวได้ว่า บูเบอร์เน้นให้มนุษย์ไม่ปฏิเสธความเป็นจริงในโลกที่มนุษย์หลีกเลี่ยง
ไม่พ้น และบูเบอร์ไม่ต้องการให้มนุษย์ทิ้งพระเจ้า แล้วหันมาสู่โลกตามลำพัง สิ่งที่บูเบอร์
ต้องการก็คือ เพียงให้มนุษย์ยอมรับว่า มีพระเจ้าอยู่ในโลกนี้ และมนุษย์ดำเนินชีวิตของคน
เผชิญหน้าทุกสิ่งทีเข้ามาพัวพัน มนุษย์ทำได้ เช่นนี้ก็หมายความว่า มนุษย์ได้พิสูจน์ความหมาย
ของชีวิตด้วยการกระทำในโลกนี้แล้ว มนุษย์ไม่จำเป็นต้องกระเสือกกระสนไต่ขึ้นไปหาพระเจ้า
ผู้อยู่นอกโลก และสูงส่งอีกต่อไปพระเจ้ามาพบมนุษย์ได้และมนุษย์มีชีวิตพระเจ้าได้ตั้งแต่ในโลกนี้

ขั้นที่สองของการมีภาวะสรรพระก็คือ มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตประจำวันไปตามทาง
ของตัว เผชิญหน้ากับทุกสิ่งโดยไม่หลบเลี่ยง มนุษย์เพียงแต่ทำหน้าที่ของตนได้สมบูรณ์เท่านั้น
แม้จะหันหลังให้พระเจ้า ก็เท่ากับว่าเขาพาโลกให้เคลื่อนเข้าไปใกล้พระเจ้า ดังคำพูดที่ว่า
"ใครก็ตามที่ทำหน้าที่ของตน จะมีพระเจ้าอยู่เบื้องหน้าตลอดเวลา ... แน่ละ เขาไม่อาจ
ตั้งใจเข้าหาพระเจ้าได้ แต่เขาสามารถพุดคุยกับพระเจ้าได้" ๒

พร้อมๆกับทำหน้าที่ มนุษย์ตระหนักรู้ว่าพระเจ้าเป็นศูนย์รวมความสัมพันธ์ไปด้วย
เท่านั้นก็เป็นความประพศิเหมาะสมของมนุษย์แล้ว มนุษย์ไม่จำเป็นต้องตั้งเป้าหมายไว้ที่
พระพรหมทานเพื่อปูทางค้นหาพระเจ้า จริงๆแล้วพระเจ้าอยู่ในโลกนี้ เพียงแต่คนมนุษย์
ลงมาอยู่กับมนุษย์ได้

๑. Ibid., p.128: " For entering into the pure relationship does not
involving ignoring everything but seeing everything in the You, not
renouncing the world but placing it upon the proper ground. Looking away
from the world is no help toward God; staring at the world is no help
either; but whoever beholds the world within him stands in his presence."

๒. Ibid., p.164: " ...whoever walks in his mission always has God
before him...Of course, he can not attend to God but he can converse
with him."

ดำรงชีวิตไปตามทางของคน และมั่นใจในวิถีทางนั้น ความมั่นใจที่มนุษย์มีอยู่จะแสดงออก ให้ใครๆ ได้ก็ด้วยการเผชิญหน้า ไม่ว่าจะพบปัญหาอะไร เขาจะไม่หลีกเลี่ยง การเผชิญหน้า แต่ละครั้ง เป็นที่พิกกลางทางที่บอกให้รู้ว่ามีมนุษย์พบความสำเร็จ เขาจึงไม่เลี่ยงปัญหา ยอมรับโลกแห่งความเป็นจริงในโลกนี้ และทำหน้าที่ประจำวันของตน

การกำหนดเป้าหมายและวิธีการตายตัวตามบัญญัติของศาสนาถูกมนุษย์ไม่ให้เผชิญหน้ากับพระเจ้าโดยตรง และมีวิถีทางไปพบพระเจ้าได้ โดยเคร่งครัดต่อคำสอนของศาสนาจะต้องเข้าใจคำสอนของศาสนาใหญ่ถูกต้องว่า "อันที่จริง ไม่มีการค้นหาพระเจ้า เพราะไม่มีที่ใดที่มนุษย์ไม่อาจค้นพบพระเจ้าได้" ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าไม่มีสื่อกลางใดๆ มาแทรกทั้งสิ้น เพราะมนุษย์สามารถพบพระเจ้าได้ในทุกสิ่งทุกอย่าง

ทันทีที่ความสัมพันธ์มีวิธีการเข้ามาแทรก ท่าน ก็กลายเป็นวัตถุท่ามกลางวัตถุอื่นๆ ไป ... มีมาตรการและขอบเขตจำกัด งานที่มีอยู่จริงในปัจจุบันกลายเป็นไม่มีอยู่จริงไปเสีย

ความสัมพันธ์กับท่าน [ท่านนิรันดร์] เป็นความสัมพันธ์ตรง ไม่มีมีโนภาพใดๆ มาแทรกกลางระหว่างฉันและท่าน วิธีการทุกอย่างล้วนเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ฉัน-ท่าน เฉพาะที่ซึ่งวิธีการทั้งหมดแตกกระจายหายไปเท่านั้น การเผชิญหน้าจึงจะเกิดขึ้น"

นี่คืออิสรภาพอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการเผชิญหน้า

มนุษย์ไม่จำเป็นต้องคอยพะวงว่า การกระทำของตนจะขัดแย้งกับพระบัญญัติ มนุษย์มีหน้าที่อย่างไรก็ทำไปตามนั้น ขอให้มนุษย์สู้กับทุกสิ่งเท่านั้น ก็ได้ชื่อว่า มนุษย์ได้ใช้

๑. Ibid., p.128 "in truth, there is no God-seeking because there is nothing where one could not find him."

๒. Ibid., p.63: "...as soon as the relationship has run its course or is permeated by means, the You becomes an object among objects, ... assigned its measure and boundary. The actualization of the work involves a loss of actuality."

๓. Ibid., p.62-63: "The relation to the You is unmediated. Nothing conceptual intervenes between I and You. Every means is an obstacle. Only where all means have disintegrated encounter occurs."

เสรีภาพของคนเต็มภาคภูมิแล้ว มนุษย์จะพบพระเจ้าหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์

มนุษย์สามารถสร้างความสมเหตุสมผลให้เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์ต่อพระเจ้าผู้ซึ่งมนุษย์พบได้ ควบคู่กันทำให้พระเจามีชีวิตเป็นจริงในโลกนี้ ตามความสามารถและมาตรการในแต่ละวัน?

สรุปแล้ว สำหรับบูเบอร์ ไม่มีวิธีการค้นหาพระเจ้า ไม่มีใครค้นหาพระเจ้าได้ แม้ว่าจะพยายาม มินนาซ่า คนที่พยายามค้นหาพระเจ้า กลับจะยิ่งเดินทางห่างพระเจ้าออกไปทุกที เพราะมิได้พาโลกให้เข้าไปหาพระเจ้าด้วย กลายเป็นว่า มนุษย์จะออกจากวิถีทางในการดำรงชีวิตของตนเพื่อค้นหาพระเจ้า ซึ่งบูเบอร์กล่าวว่า เป็นความเขลาและสิ้นหวังอย่างยิ่ง^๒ จริงอยู่แม้บูเบอร์จะยอมรับว่า การอยู่ตามลำพังจะทำให้มนุษย์ค้นพบปรีชาญาณ (wisdom) และได้สมาธิที่จริง^๓ แต่ทว่าคนๆ นั้นจะไม่มีวันค้นพบและรู้จักพระเจ้า สมาธิที่แท้จริงต้องมาจากความสัมพันธ์ และเป็นความสัมพันธ์กับพระเจ้าอย่างไม่จงใจด้วย เพราะได้ทุ่มเทความตั้งใจให้แก่หน้าที่ประจำวันของตัวเองไปจนหมดสิ้นแล้ว ความสัมพันธ์ด้วยเจตนาหวังพบพระเจ้าจึงมิใช่วิธีการเพื่อจะได้พบพระเจ้า

การดำเนินชีวิตไปตามหน้าที่ของคนจะทำให้จิตใจมนุษย์สงบต่อทุกสิ่ง มนุษย์จะเผชิญหน้ากับทุกสิ่งในสิ่งๆ หนึ่ง คือ พระเจ้า เป็นการค้นพบพระเจ้าโดยไม่ต้องค้นหา มองเห็นทุกสิ่งในตัวพระเจ้า การค้นพบนี้มิใช่เป็นจุดจบของวิธีการแห่งการดำเนินชีวิต แต่เป็นการค้นพบศูนย์กลางนิรันดร์ คือ พระเจ้า

เมื่อปฏิบัติวิถีการเข้าถึงพระเจ้า ก็เท่ากับว่า บูเบอร์ปฏิเสธพิธีกรรมทั้งหลายของศาสนานั้นเอง ยกเว้นอยู่อย่างเดียวคือ การสวดมนต์ ซึ่งมีความหมายว่าเป็นใบเบิกทางให้มนุษย์สนทนากับพระเจ้าโดยตรง และเป็นสิ่งเดียวที่แสดงว่า มนุษย์มีศรัทธาและความรัก

๑. Ibid., p.163: "Man can do justice to the relation to God that has been given to him only by actualizing God in the world in accordance with his ability and the measure of each day, daily."

๒. ๓ Ibid., p.128.

๓. ๓ Ibid., p.152.

ต่อพระเจ้า นอกนั้นแล้วบูเบอร์ไม่ยอมรับ ซึ่งรวมถึงไม่หวังรับความช่วยเหลือจากเทวดา และนักบุญทั้งหลายด้วย แต่ยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ และช่วยเพื่อนมนุษย์ คือมีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งมีความหมายว่าทั้งให้และรับ

สรุปได้ว่า มนุษย์ผู้มีภาวะสรรพะ ก็คือผู้ที่ผ่านการมีความสัมพันธ์กับพระเจ้าแล้ว คนชนิดนี้จะดำรงปัจเจกภาพไว้ได้ขณะมีความสัมพันธ์ คือจะทำหน้าที่ของตนได้สำเร็จ และไม่ปฏิเสธพระเจ้า แต่ทว่าไม่หลงไหลพระเจ้า ไม่มีคัมภีร์พระบัญญัติ เคร่งครัดจนเกินไป แต่จะเผชิญหน้ากับทุกสิ่งและรักษาสภาพการมีอยู่ของคนในโลกนี้

การที่มนุษย์มีภาวะสรรพะ จะช่วยให้มนุษย์รู้จักได้บาปให้ตัวเองและให้โลก เพราะมนุษย์จะพาโลกเข้าหาพระเจ้า ไม่ทิ้งโลกไว้ตามลำพังแล้วเอาตัวรอดเข้าหาพระเจ้า เพียงคนเดียว ยิ่งกว่านั้น การทิ้งโลกเพื่อเข้าหาพระเจ้ายังเป็นเรื่องเข้าใจผิด เพราะพระเจ้าลงมาอยู่ในโลกนี้กับมนุษย์ได้มนุษย์ไม่ต้องลำบากไต่เต้าขึ้นไปหาพระเจ้าในสวรรค์

ในสภาพปรกคิมมนุษย์เป็น สิ่ง ของแต่เปลี่ยนเป็น "ท่าน" ได้ กลับไปกลับมาเช่นนี้ ดังได้กล่าวมาแล้ว มนุษย์ผู้ได้บาปแล้วก็คือผู้กระหน่ำรุกรานสภาพเช่นนี้ของตน และรู้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับพระเจ้ามาก่อนที่จะสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน ความสัมพันธ์กับพระเจ้าจะเป็นฐานให้ความสัมพันธ์ทั้งหลายในโลกกลมกลืนประสานกัน ครั้นมนุษย์ไม่ปฏิเสธพระเจ้า หรือเรียกว่า มีศรัทธาเชื่อมั่นในพระเจ้าอีกครั้งหนึ่ง อำนาจที่จะมีความสัมพันธ์ (power to relate) ซึ่งฝังแน่นอยู่ในตัวมนุษย์ จะฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ มนุษย์จะกลับกลายเป็นท่าน มองเห็นโลกใหม่ขึ้น ท่านที่มีมาแต่กำเนิด (innate you) ซึ่งแฝงตัวอยู่ในตัวมนุษย์ขณะเป็นมัน จะกลับมามีชีวิตอยู่ในปัจจุบันจริงๆ ไม่เป็นภาวะแฝง (latency) อีกต่อไป ท่านในขั้นนี้จะเป็นท่านตลอดไป จะไม่เปลี่ยนกลับมาเป็นมันอีก จะมีอยู่ต่อเนื่องตลอดไปในกาลและสถานที่ แต่ไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกาลและสถานที่ แล้วท่านทั้งปวงจะร่วมกัน เข้าไปสัมพันธ์กับพระเจ้าสูงสุดผู้นี้ ความสัมพันธ์นี้เรียกว่า "ความสัมพันธ์บริสุทธิ" ในความสัมพันธ์บริสุทธิ มัน ถูกทำลายลงจนหมดสิ้น ขณะมีความสัมพันธ์บริสุทธินี้เองที่ ท่าน มีพลังสร้างอะไรขึ้นมาก็ได้ เพราะเท่าเท่ากับว่ามีจิต [พระเจ้า] เข้าไปซึมแทรกอยู่ในโลก อยู่ในทุกส่วนแห่งความสัมพันธ์ทั้งปวง โดยอาศัยบรรคาคำความสัมพันธ์ที่มาบรรจบพบกันในตัวพระเจ้านี้เอง จิตนี้จะเปลี่ยนโลกมันให้เป็นโลกท่าน ในที่สุดโลกทั้งโลกจะมีสภาพเป็นท่าน นี่คือความหมายของการได้บาป

บูเบอร์กล่าวว่า การได้บาปเกิดขึ้นในขณะนี้เอง อาจเป็นด้วยจุดประสงค์ของบูเบอร์ว่า มนุษย์จะได้ไม่หลงลืมชีวิตของตัวเองในโลกนี้ไปเสีย มิฉะนั้นแล้ว มนุษย์จะละเลยความรับผิดชอบขณะยังมีชีวิตอยู่ เพราะมีใจหันเหออกนอกโลกนี้มุ่งไปยังโลกหน้าเสียแล้ว และผลที่ได้รับจะกลายเป็นว่า มนุษย์ขาดมาตรการสร้างความก้าวหน้าให้แก่โลก

ทั้งคำวิจารณ์ของนายสุโก แบร์กแมนดังนี้

บูเบอร์พูดถึงการได้บาปตลอดเวลา ก็เพื่อแสดงให้เห็นความซื่อสัตย์มั่นคงต่อความคิดที่ว่า มีการได้บาปทุกวัน และเพื่อให้แน่ใจว่า จะไม่มีการหนีความรับผิดชอบจากโลกนี้ในขณะนี้ไปเสีย หมายความว่า มนุษย์มีพันธะหน้าที่ในขณะนี้ที่จะยึดความเป็นจริง และยึดจุดหมายอันดีมว่าด้วยการได้บาปที่เป็นรูปธรรม มนุษย์มีหน้าที่ที่จะต้องทำให้ความตระหนักถึงความเป็นรูปธรรม เช่นนี้หนักแน่นขึ้น และมีหน้าที่ที่ต้องวางมาตรการความก้าวหน้าของมนุษย์ด้วยจุดหมายนี้ มิฉะนั้นจะมีอันตรายเกิดขึ้นว่า ในการพยายามไขเหตุผลของเรา และในการพยายามที่จะซื่อสัตย์ต่อโลก เราจะลืมความหมายการมีอยู่ของมนุษย์ไป

หลังจากมนุษย์พบท่านนิรันดรแล้ว ซึ่งหมายความว่ามนุษย์ด้านการเผชิญหน้ามาแล้ว เราได้ค้นพบว่า พระเจ้ามาอยู่ในโลกมนุษย์ มาเป็นท่านในโลกมนุษย์ พระเจ้าโอบอุ้มเรา

๑. Hugo Bergman, "Martin Buber and Mysticism," The Philosophy of Martin Buber, ed. Paul Arthur Schilpp and Maurice Friedman (Illinois: The Library of Living Philosophers, Inc., 1967), pp.305-306; "...to speak of the 'All-Day of redemption,' for the sake of remaining faithful to the idea of the 'redemption of the everyday,' and to ensure that there will be no escaping the responsibilities of the here and now. ...it is our obligation precisely at this time to hold fast to the reality and concreteness of the ultimate goal of redemption, to strengthen the awareness of such concreteness, and to measure the progress of man by this goal. Otherwise there is the danger that in our efforts to serve reason and to remain true to the earth, we shall forget the meaning of human existence."

และโลกเราอยู่ พระองค์อาศัยอยู่ในตัวเรา แต่เรามีได้หมกมุ่นถึงพระองค์ เมื่อมาถึงขั้นนี้แล้ว มนุษย์ก็เพลากการกล่าวคำคู่ลงได้ เพราะคำคู่แสดงถึงการตอบสนองได้ของมนุษย์ ยิ่งมนุษย์ตอบสนองมากเท่าใด การตอบสนองนั้นก็ยิ่งผูกมัดมนุษย์ผู้เป็นท่าน ให้กลายเป็นมันหนักแน่นขึ้น ความเงียบจึงเป็นเครื่องมืออย่างดีในขั้นนี้ที่พามนุษย์ เข้าใกล้ท่านนิรันคร์ได้ ความเงียบ หมายถึงหยุดคำพูดทั้งปวงไว้ในใจไม่เปล่งเสียงออกมา และท่านก็มีอิสระอยู่คู่กับความเงียบ นั้น "...พระเจ้าโอบอุ้มเรา และอาศัยอยู่ในตัวเรา แน่นอนเท่ากับเรามีพระเจ้า อยู่ภายใน และเราผูกคูกับพระองค์ได้ก็ต่อเมื่อหยุดใช้คำพูดทั้งหมดภายในเท่านั้น"

ดังกล่าวนั้น บูเบอร้อาจต้องการหมายความว่า การอยู่กับตัวเองประหนึ่งเป็น สิ่งของในตัวเองนั้น ทำให้ต่อเมื่อมนุษย์ผ่านการมีภาวะอยู่กับ หรือผ่านความสัมพันธ์มาแล้ว มนุษย์จะเป็นบุคคลลอสัมพัทธ์โดยสมบูรณ์ เพราะการมีสภาพเช่นนี้ มนุษย์จะไม่ทิ้งโลก และมี ภาวะสรรพะ เป็นตัวของตัวเอง และรับอิทธิพลจากสังคมได้โดยไม่ถูกกลืน เมื่อเป็นเช่นนี้ แล้ว มนุษย์จะหยุดตัวเองเมื่อใดก็ได้ การมีอำนาจที่จะมีความสัมพันธ์ (power to relate) ทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในจิต การที่มนุษย์ผ่านความสัมพันธ์ จะทำให้จิตมีพื้นฐานยอมรับโลกนี้ อยู่แล้ว ครั้นมนุษย์สัมพันธ์กับพระเจ้าด้วยการเงียบ ไม่พูดอีกต่อไป มนุษย์จะรู้ว่า พระเจ้าตอบสนองมนุษย์ขณะอยู่บนโลกนี้ นี่คือการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า หรือ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับภวันต์ที่เป็นจิต^๒

๑. Martin Buber, I and Thou, p.153: "...But as surely as God embraces us and dwells in us, we never have him within. And we speak to him only when all speech has ceased within."

๒. ความหมายของ"ภวันต์ที่เป็นจิต (spiritual being)" เข้าใจว่าบูเบอรร่วม"พระเจ้า" เข้าเป็นภวันต์ที่เป็นจิตด้วยบูเบอรกล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับภวันต์ที่เป็นจิต ยังคลุมเคลือ แต่ทว่าความสัมพันธ์นี้จะเปิดเผยตัวเอง (reveals itself) ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้อาณาเขตสร้างภาษา เราไม่เคยได้ยินเสียงพระเจ้า หากรู้สึกเอง ว่าพระเจ้าพูดกับเรา เราตอบพระเจ้าด้วยการสร้างสรรค์ ด้วยการคิด กระทำ นี่คือการพูด คำคู่ด้วยภาวะสรรพะของเรา เราไม่อาจกล่าวคำ"ท่าน"ด้วยปากของเราได้

เมื่อเข้าใจความหมายของความสัมพันธ์ ก็โยงมาสรุปความหมายของพระเจ้า
สูงสุดหรือท่านนิรันดรได้ว่า พระเจ้าของบูเบอร์มีชื่อว่า ท่านนิรันดร (the eternal You)
"ท่านแต่ละคนหรือมนุษย์แต่ละคนเป็นการมองผาคเห็นท่านนิรันดร"^๑ เวลาท่านแต่ละคนพูด
คำคุณ-ท่าน คำพูดนั้นแนะนำไปถึงท่านนิรันดร หมายความว่า ท่านนิรันดรอยู่เบื้องหลังท่าน
แต่ละคน เมื่อท่านแต่ละคนพูดคุยกันก็เท่ากับว่าคุยกับท่านนิรันดรด้วย จะเห็นว่าในตอนต้น
บูเบอร์ ไม่ยอมรับตรงๆว่ามนุษย์เป็นพระเจ้าและพระเจ้ายกคือมนุษย์

หลังจากมีผู้วิจารณ์ความคิดเรื่องพระเจ้ายกมากเข้า บูเบอร์จึงได้ยอมรับตรงๆ
ออกมาว่าพระเจ้ายกคือมนุษย์นั่นเอง

มโนภาพเรื่องความเป็นบุคคล แม้จะไม่เหมาะที่จะใช้บรรยายธรรมชาติของพระเจ้า
แต่ก็ได้รับการยินยอมและจำเป็นคงกล่าววว่าพระเจ้าเป็นบุคคลด้วยเช่นกัน^๒

บูเบอร์กล่าวเพิ่มเติมว่า การสนทนากับพระเจ้าเป็นบางสิ่งที่เกิดขึ้นแยกจากทุกวัน
และเกิดขึ้นเหนือทุกวัน ในความหมายว่า พระเจ้าพบกับมนุษย์ผ่านเหตุการณ์ทั้งหลายในชีวิต
ของเรา และผ่านเหตุการณ์ทุกเหตุการณ์ในโลกรอบตัวเรา ไม่ว่าจะป็นชีวประวัติส่วนบุคคล
หรือประวัติศาสตร์มนุษยชาติซึ่งมนุษย์มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น เหตุการณ์นั้นจึงมีขึ้นเพื่อ
มนุษย์ทั้งปวงนั่นเอง "พระเจ้าจึงมิใช่สิ่งถูกยืนยัน แต่เป็นบุคคลที่มนุษย์พูดคุยด้วยได้"^๓

เพื่อความเข้าใจความหมายความสัมพันธ์ของพระเจ้ายกที่มีต่อมนุษย์ซึ่งจะเน้นให้
เข้าใจความหมายของพระเจ้ายกชัดเจนขึ้น บูเบอร์เสนอให้เข้าใจแบบเป็นประติหารศน์ว่า

๑. Martin Buber, I and Thou, p. 123: "...every single You is glimpse of that."

๒. Ibid., p. 181: "The concept of personhood is, of course, utterly incapable of describing the nature of God; but it is permitted and necessary to say that God is also a person."

๓. Ibid., p. 129: "It [God] can only be addressed, not asserted."

พระเจ้าที่เขาพูดถึงนั้นมีได้หมายถึงมโนคติเดี่ยวแต่เขาให้พระเจ้าเข้าสู่ความสัมพันธ์ตรงกับมนุษย์โดยผ่านการกระทำที่สร้างสรรค์ การกระทำที่เป็นจริงแก่สายตามนุษย์ และเป็น การกระทำที่แสดงถึงการได้บาปของบุคคลไปในตัว นี่คือความหมายของความสัมพันธ์ตรงที่มนุษย์ และพระเจ้ายึดถือกัน แต่มีปัญหาว่าพระเจ้าจะสัมพันธ์แบบนั้นกับเราได้อย่างไร บูเบอร์กล่าวแล้วว่าพระเจ้าคือบุคคล ดังนั้นพระเจ้าสัมพันธ์กับมนุษย์ในฐานะที่พระเจ้าเป็นบุคคล จริงอยู่ ความหมายของบุคคลไม่เหมาะที่จะนำมาบรรยายธรรมชาติของพระเจ้า เพราะมีความหมายว่า "ปัจเจกชนผู้มีอิสระและมีปัจเจกชนอิสระอื่นๆมากมายมาสัมพันธ์ด้วย" ซึ่งมีใช้ความหมายของพระเจ้า ความขัดแย้งนี้พบในคำนิยามความหมาย "พระเจ้า" แบบเป็นประติหารศน์ด้วยว่า พระเจ้าเป็นบุคคลอสัมพัทธ์ (the absolute person) ซึ่งหมายความว่าผู้ไม่สามารถมีใครมาสัมพันธ์ด้วยได้ แต่ก็สรุปได้ในที่สุดว่า ในฐานะที่พระเจ้าเป็นบุคคลอสัมพัทธ์นี้เอง พระเจ้าจึงเข้าสู่ความสัมพันธ์ตรงกับมนุษย์ได้ และในฐานะที่มนุษย์เป็นบุคคลสัมพันธ์ (relative) มนุษย์จึงเข้าสู่ความสัมพันธ์ตรงกับพระเจ้าได้และพาเอาความสัมพันธ์ทั้งปวงของคนไปพบพระเจ้าและได้ชื่อว่าเป็นบุคคลอสัมพัทธ์ด้วยเช่นกัน

จึงกล่าวได้ในที่สุดว่า พระเจ้าพาเอาความอสัมพัทธ์ (absoluteness) ของพระองค์เข้าสู่ความสัมพันธ์ตรงกับมนุษย์ และมนุษย์ผู้มีศรัทธาต่อพระเจ้ายิ่งยาก็มีความสัมพันธ์กัน-ท่าน กล่าวคือ เขาพาเอาความสัมพันธ์ทั้งปวงซึ่งมีกับท่านอื่นๆมากมายเข้าไปสัมพันธ์กับพระเจ้าด้วย และยอมให้ความสัมพันธ์นั้นได้รับอิทธิพลจากพระเจ้า หรือในแนวเดียวกัน บุคคลอสัมพัทธ์ก็คือมนุษย์ผู้มีอิสระและสัมพันธ์กับปัจเจกชนอื่นๆมากมาย และพาเอาความสัมพันธ์นี้ไปพบองค์อสัมพัทธ์หรือพระเจ้า และยอมให้ความสัมพันธ์นั้นได้รับอิทธิพลจากพระเจ้าด้วยเช่นกัน ในชีวิตปัจจุบันจึงไม่มีวันที่หยุดนิ่ง มีแต่วันที่มีกิจกรรม (effective activity) เพราะมีกิจกรรมต่อกันนี้เองจึงมีมนุษย์สรรพะ มีพระเจ้าโอบอุ้มทุกสิ่งไว้

จึงกล่าวได้ว่า สำหรับบูเบอร์ "พระเจ้า" มีสองระดับคือพระเจ้าระดับบุคคลกับพระเจ้าสูงสุดซึ่งได้กล่าวมาแล้ว แต่เมื่อรวมความหมายของพระเจ้าเข้ากับความสัมพันธ์กับบุคคล พระเจ้าที่แท้จริงก็คือ "บุคคลอสัมพัทธ์"

จึงพอประมวลได้ว่า พระเจ้าสูงสุดของบูเบอร์ ก็คือพระเจ้าองค์เดิมของศาสนา
ยิวคัทและศาสนาคริสต์นั่นเอง และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระองค์ตามที่บูเบอร์
หมายถึงก็คือ ใ้มนุษย์เชื่อว่าพระเจ้าอยู่ในโลกนี้แล้ว มิใช่มีอยู่อย่างอุระตลอดกาล
มนุษย์สามารถค้นพบทางไปสัมผัสพระเจ้าและมีชีวิตพระเจ้าได้ ก็ด้วยอาศัยเส้นทางที่มีชื่อ
ว่า "ความสัมพันธ์" เท่านั้นเอง

มนุษย์จึงมีเสรีภาพในแง่ที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ เพราะความหมายของความสัมพันธ์
ก็คือ "ความซึ่งกันและกัน (reciprocity)" ซึ่งมีความหมายที่เปิดโอกาสให้คู่สัมพันธ์
แสดงเจตจำนงของตัวออกมาได้ และในเวลาเดียวกัน มนุษย์ก็ไร้อิสระตรงที่ ต้อง เชื่อว่า
มีพระเจ้าอยู่ในโลกนี้ มิใช่เชื่อคำสอนของศาสนาทุกเรื่องอย่างเคร่งครัดแต่ต้องมีศาสนาและ

มนุษย์จึงไม่จำเป็นต้องให้พระเจ้ามาควบคุมความประพฤติของคนตลอดเวลา เข้าใจศาสนา
มนุษย์มีวิจรรย์ญาณว่าสิ่งใดก็สิ่งใดไม่จี ที่เกิดจากความสัมพันธ์ และความสัมพันธ์นี้เอง
จะเป็นสิ่งแสดงว่า มนุษย์ผู้มีความสัมพันธ์ได้ทำการได้บายให้แก่ตัวเองแล้ว เพราะมนุษย์
เช่นนี้อุทิศตัวเป็นฝ่ายเริ่ม (active) และฝ่ายรับ (passive) ได้

มนุษย์มีชีวิตอยู่ในจิต เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนอง ท่าน ของเขาได้ เขาทำเช่นนี้ได้
ก็ต่อเมื่อเขาเข้าสู่ความสัมพันธ์ที่ถวายภาวะสรรพระของเขา ถวายอำนาจที่จะมีความ
สัมพันธ์เท่านั้น ที่ทำให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ในจิตได้

จะเห็นได้ว่า เดิมมนุษย์อาศัยพระเจ้าเกือบทุกเรื่องมนุษย์จึงจะมีชีวิตอยู่ได้
บูเบอร์มากลับหน้าที่เสียใหม่ ใ้มนุษย์มีอิสระขึ้นกว่าเดิม คือใ้มนุษย์เลือกรูานะขึ้นเป็น
พระเจ้าระดับบุคคลผู้มีอำนาจที่จะมีความสัมพันธ์ และใช้อำนาจนี้ถึงพระเจ้าสูงสุดผู้ทรงสภาพ
อุระ ใ้ลงมาทำหน้าที่และคลุกคลีอยู่กับมนุษย์ในโลกนี้

ขณะมนุษย์เป็นฝ่ายเริ่ม มนุษย์ใช้เจตจำนงของตัว ขณะเป็นฝ่ายรับ มนุษย์รับทุกสิ่ง
รอบตัวโดยสิ่งเหล่านี้ไม่มีส่วนทำร้ายปัจเจกภาพ นั่นคือความสัมพันธ์สร้างภาวะสรรพระให้แก่มนุษย์

๑. Martin Buber, I and Thou, p.89: "Man lives in the spirit when he is
able to respond to his You. He is able to do that when he enters into the
relation with his whole being. It is solely by virtue of his power to
relate that man is able to live in the spirit."

มนุษย์ผู้มีภาวะสรรพแล้ว จะสัมพันธ์ตรงๆกับพระเจ้า และพระเจ้าย่อมจะเผชิญหน้า
 ค่าย มนุษย์ผู้มีภาวะสรรพจะมีการกระทำที่เรียกว่า ไม่กระทำ (*not-doing*) ในความหมาย
 ว่า ไม่ทำอะไรในวงแคบๆ ไม่ทำอะไรเพื่อส่วนตัว หากกระทำโดยมีพื้นฐานความสัมพันธ์
 กับพระเจ้าสูงสุดร่วมกับเจตจำนงส่วนตัวเป็นหลัก มีอิสระและไม่มีอิสระในเวลาเดียวกัน
 พร้อมทั้งจะเสี่ยงเข้าสู่การเผชิญหน้า

ที่กล่าวว่าเสี่ยง ก็เพราะว่า ขณะที่มนุษย์สัมพันธ์กับพระเจ้า มนุษย์ต้องสละตัวเอง
 นับตั้งแต่เริ่มสวดมนต์เลยที่เดียว แต่ว่าการเสี่ยง มิใช่เป็นอุปสรรคกันอิสระของมนุษย์มิให้
 กล้าเสี่ยง ตรงข้าม การเสี่ยงภัยของมนุษย์กลับเป็นข้อพิสูจน์ว่า มนุษย์สนุกสนานกับการมี
 ชีวิตอยู่ในโลกนี้ แสดงว่ามนุษย์เชื่อถือโลกและไว้วางใจโลก ยอมรับโลกนี้ ไม่หนีไปหาโลกหน้า
 บูเบอร์กล่าวว่า

ขอให้เรารักโลกที่มีอยู่จริงนี้ ที่ไม่ปรารถนาถูกทำลายล้างไป แต่ขอให้รักโลกนี้
 พร้อมกับความน่ากลัวทุกอย่างของมัน กล้าที่จะเอาโลกนี้ไปใส่ไว้ในอ้อมแขนของจิต
 และกล้าที่จะยื่นมือของเราไปสัมผัสมือ[พระเจ้า] ที่กุมโลกนี้อยู่

สรุปความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าระดับบุคคลกับพระเจ้าสูงสุด
 ของบูเบอร์ได้ว่า ในสภาพปรกติมนุษย์เป็น ^{สิ่ง} _{สิ่ง} ของไม่มมนุษย์สนทนากันและเป็นท่าน มนุษย์จะยก
 ฐานะตัวเองขึ้นชั้นหนึ่งแล้ว ในตัว ท่าน นี้เอง ท่านที่มีมาแต่กำเนิด ซึ่งแฝงอยู่ในตัว ท่าน
 จะปรากฏตัวออกมาเป็นท่านที่มีอยู่ในปัจจุบัน ความหมายมีว่า ความหมายศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่
 ในตัวมนุษย์ จะแสดงตัวเองให้ปรากฏแก่สายตาคคนอื่น แต่ทว่าความหมายศักดิ์สิทธิ์นี้จะยังไม่
 ประสิทธิภาพเต็มที่ จนกว่าจะได้รับการสนับสนุนจากท่านนิรันดร์ ผู้เป็นพระเจ้าสูงสุดและเป็น
 ศูนย์รวมความสัมพันธ์ทั้งปวง

บูเบอร์ต้องการบอกเราว่า มนุษย์ต้องมีศรัทธายึดมั่นในพระเจ้า ถึงแม้ว่ามนุษย์
 จะมีความสามารถแฝงซ่อนเร้นอยู่ และมนุษย์แสดงความสามารถนี้ให้ใครๆประจักษ์ได้

๑. Ibid., p. 143: " Let us love the actual world that never wishes to be
 annulled, but love it in all its terror, but dare to embrace it with our
 spirit's arms and our hands encounter the hands that hold it."

จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นก็จริง หากมนุษย์ขาดความเชื่อมั่นในพระเจ้าแล้วไซ้ ความสามารถของมนุษย์จะไม่สมบูรณ์ เพราะเท่ากับว่ามนุษย์ยอมรับโลกนี้ทั้งๆที่ทั้งพระเจ้าผู้ซึ่งเป็น ที่พึ่งของมนุษย์มานานแล้วไปเสีย ในขณะที่ฝ่ายเคร่งศาสนามุ่งหน้าเข้าหาพระเจ้าผู้เป็นจิต อย่างที่มนุษย์ต้องทิ้งโลกไปเสียสิ้น ทั้งสองฝ่ายหาจุดยืนร่วมกันไม่ได้ บูเบอร์จับเอาความคิด ของทั้งสองฝ่ายมาประนีประนอมกัน ให้พระเจ้าสูงสุดผู้เป็นจิตและมีอัครภาวะตามคติเดิม ของศาสนา ลงมาอยู่ในโลกมนุษย์นี้ ก็เพราะมนุษย์ผู้มีสภาพเป็นท่านที่มีอยู่ในปัจจุบันสัมพันธ์ โดยตรงกับท่านนิรันดร์ ความหมายของความสัมพันธ์ระดับนี้มีใจหมายถึงการสนทนากันแบบ สนทนากับบุคคลซึ่งผลัดกันเป็นฉันเป็นท่านได้ แต่เป็นการสนทนากันด้วยจิตซึ่งต้องผ่านการ เคารพหน้ากับบุคคลและความจริงในโลกนี้ก่อน กล่าวง่ายก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับท่านนิรันดร์ เป็นความสัมพันธ์กันด้วยความเงิบที่ต้องผ่านความสัมพันธ์กันด้วยบทสนทนา เมื่อครั้งยกระดับขึ้นเป็นพระเจ้าระดับบุคคลมาก่อน ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าระดับบุคคล กับพระเจ้าสูงสุดจึงอาจมีความหมายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้กล้าสู้โลกด้วยตนเองและไม่พึ่งพระเจ้า ไม่ยอมหลงคิดว่าสามารถสร้างงานให้โลกได้ แต่ยอมรับความสามารถของตัวเองและไม่ขาด ศรัทธาคือพระเจ้า ไม่คิดเข้าข้างตัวเองว่ามนุษย์มีความสามารถสร้างอะไรก็ได้ไม่จำเป็นต้อง ให้พระเจ้าสร้าง พระเจ้าไม่มีตัวตน มนุษย์ไม่เคยเห็นพระเจ้าสักทีมีแต่แอบอ้างกันไปเองตามเหตุผลที่ฝ่ายประสบการณ์นิยมชอบอ้างมาค่านฝ่ายเหตุผลนิยม พระเจ้าระดับบุคคล ของบูเบอร์หรือมนุษย์ผู้เป็นพระเจ้า สามารถกลับกลายเป็น มัน ได้อีก กลับไป- กลับมาอยู่บ่อยๆ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีอารมณ์ไม่คงที่ ขณะหนึ่งกล้าสู้ อีกขณะหนึ่งเกิดท้อแท้ แค่นั้นๆก็คือ ท่านนิรันดร์ หรือ พระเจ้าสูงสุด จะไม่มีวันเปลี่ยนแปลงเป็น มัน ได้เลย ท่านนิรันดร์จะมีที่อยู่ในโลกนี้ด้วยการโอบอุ้มจักรวาล โลกของเรา และตัวเราไว้

เนื่องจากมนุษย์มีเจตจำนงเป็นอิสระและร่วมงานกับพระเจ้าได้ ดังนั้นความดี ความชั่วทั้งหลายที่มนุษย์กระทำ เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์ในขอบเขตความสัมพันธ์กับพระเจ้า มนุษย์จะปิดความผิดไปให้พระเจ้าว่าพระเจ้าสร้าง ความชั่วร้ายให้เกิดขึ้นในโลกนี้ไม่ได้ บูเบอร์มิได้ต้องการให้มนุษย์เป็นคนสะอาดเอี่ยมหรือบริสุทธิ์ล้นพ้นไม่เคยถูกสัมผัสใดๆ ทั้งสิ้น มนุษย์ยอมเป็นส่วนผสมทั้งของความดีและความชั่ว มนุษย์ไม่จำเป็นต้องมีจุดหมายแห่ง ความประพฤติมุ่ง ไปที่พระพรชทานหรือปรารถนาชีวิตพระเจ้าแต่อย่างใด มนุษย์ไม่จำเป็นต้องศึกษาลึกซึ้งถึงจิตใจของพระเจ้าเพื่อจะได้ประพฤติตนถูกใจพระองค์ สิ่งเหล่านี้เป็นการ

เดินตามแบบแผนซึ่งบูเบอร์เห็นว่าสร้างความคิดแย้งให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ระหว่างการปฏิบัติ
 อย่างเคร่งครัด
 ตามพระบัญญัติกับความเป็นจริงในชีวิต วิธีเดียวที่มนุษย์จะไปมีชีวิตพระเจ้าได้ก็คือ ดำเนิน
 ชีวิตไปตามภาระหน้าที่ของตน เข้าไปมีความสัมพันธ์หรือเผชิญหน้ากับทุกสิ่งที่ก้าวเข้ามา
 ในชีวิตของเรา ไม่จำเป็นต้องรักพระเจ้าอย่างหมดเนื้อหมดตัว พระเจ้ามิใช่ชายของมนุษย์
 แต่เป็นคู่สัมพันธ์ของมนุษย์ มนุษย์สัมพันธ์กับพระเจ้าก่อนสัมพันธ์กับสิ่งอื่นใด พระเจ้าจึงมี
 อิทธิพลต่อมนุษย์ตรงที่เป็นฐานรองรับความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งอื่นๆ เจตจำนงของมนุษย์
 จึงมีความสัมพันธ์กับพระเจ้าเป็นฐาน มิใช่เจตจำนงเสรีไร้ขอบเขต มนุษย์ได้รับอิทธิพลจาก
 พระเจ้า เช่นเดียวกับได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม การดำเนินชีวิตไปตามหน้าที่ของตน
 โดยไม่มีพรวิ้วไม่ว่าจะฉงนภาวะเช่นไร เพียงเท่านั้นก็ทำให้มนุษย์มีชีวิตพระเจ้าแล้ว

ครั้นเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าสูงสุด ก็พอสรุปความหมายของ
 "ท่าน" ได้ว่า

๑. ท่าน คือสรรพนามบุรุษที่สองขณะมนุษย์สนทนากันนั่นเอง ท่านในความหมายนี้
 จะมีสมรรถณภาวะ คือ ท่านที่มีมาแต่กำเนิด (innate You) ซ่อนอยู่
๒. ท่าน คือท่านที่มีอยู่ในปัจจุบัน (actual You) เมื่อเกิดบทสนทนา ท่านที่มี-
 มาแต่กำเนิดจะปรากฏตัวออกมาเป็นท่านที่มีอยู่ในปัจจุบัน เราเข้าใจได้ว่า ทั้งท่านที่มีมาแต่-
 กำเนิดและท่านที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็คือท่านผู้เป็นคู่สนทนานั้นเอง
๓. ท่านนิรันดร คือพระเจ้าผู้แต่เดิมมีที่อยู่ในสวรรค์ตลอดกาล ท่านที่มีอยู่ในปัจจุบัน
 จะทำหน้าที่ดึงท่านนิรันดรให้มาที่มีอยู่ในโลก ด้วยการมีความสัมพันธ์ตรงกับท่านนิรันดร ซึ่งทำได้
 ด้วยการมีภาวะสรรพระ ซึ่งเริ่มตั้งแต่สนทนาด้วยคำคุณัน-ท่าน เผชิญหน้า จนกระทั่ง
 มีภาวะสรรพระหรือมีความสัมพันธ์

ครั้นมีภาวะสรรพระแล้ว มนุษย์ผู้นี้จะเข้าใจว่า อดีตภาวะของคนมิใช่มีอยู่โดยลำพัง
 แต่เป็นภาวะอยู่กับ (being-with) คือเป็นภาวะที่สัมพันธ์กับคนในสังคม และพาเอาความ
 สัมพันธ์ทั้งปวงไปสัมพันธ์กับพระเจ้าสูงสุดด้วย ส่วนพระเจ้านี้มีของคู่สัมพันธ์ แต่เป็น
 องค์กรสัมพันธ์ (relative) ทั้งนี้เพราะพระเจ้าต้องสัมพันธ์กับคนอื่นเช่นกัน ถ้าเป็นพระเจ้า
 สูงสุดก็สัมพันธ์กับพระเจ้านิรันดรหรือท่านที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถ้าเป็นพระเจ้านิรันดรก็
 ก็ต้องสัมพันธ์กับพระเจ้านิรันดรผู้เป็นคู่สนทนาด้วยกัน

จึงเป็นอันว่า ท่านนิรันดรของบูเบอร์ก็คือพระเจ้าของศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์
 นั้นเอง คือมีสภาพเป็นจิต แต่ทว่าพระองค์มิได้สูงส่งเกินมนุษย์ธรรมดาจนเราไม่อาจจะเชื่อม
 ถึงได้ พระเจ้ามีอยู่เป็นศูนย์รวมความสัมพันธ์ มิใช่มีที่อยู่ในสวรรค์ลึกลับไกล พระองค์มี
 ที่อยู่ในโลกนี้ได้ มนุษย์สัมพันธ์กับพระองค์เป็นพื้นฐานมาก่อนแล้ว เมื่อมนุษย์เกิดจากท้องแม่
 มาเมื่ออยู่ในโลกนี้ มนุษย์เป็นสิ่งที่ได้แก่กล้าเผชิญหน้ากับธรรมชาติ กับมนุษย์ และกับภวันต์ที่
 เป็นจิต โดยไม่หลีกเลี่ยงแล้วละก็ เรียกว่ามนุษย์สัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้น มนุษย์ยกฐานะตัวเอง
 ขึ้นเป็นท่าน ความหมายถึงพระเจ้าที่แฝงเร้นอยู่ในตัวมนุษย์ หรือที่บูเบอร์เรียกว่า ท่านที่
 มีมาแต่กำเนิด ก็ปรากฏตัวเป็นจริงในปัจจุบัน และเมื่อ ท่าน สัมพันธ์กับท่านนิรันดรหรือ
 พระเจ้าแล้ว ท่านจึงจะเป็น"บุคคลสัมพันธ์" โดยสมบูรณ์

กล่าวได้ง่ายๆว่า ความหมายของ"ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับท่านนิรันดร"ก็คือ
 ท่าน จะต้องมีความเชื่อมั่นว่ามีพระเจ้าอยู่และรักพระองค์ด้วย คำว่า"ศรัทธา"มีความหมาย
 ง่ายๆว่า มนุษย์จะต้องมีศาสนา ต้องยอมรับว่ามีพระเจ้าอยู่ มนุษย์จะปฏิเสธพระเจ้าไม่ได้
 เพราะโดยส่วนลึกของจิตใจ มนุษย์ปรารถนาพึ่งพาพระองค์อยู่แล้ว ธรรมชาติของมนุษย์
 สัมพันธ์กับพระองค์เป็นพื้นฐานอยู่ก่อน เพียงแต่ความสัมพันธ์นั้นยังไม่เป็นจริงในปัจจุบัน
 ความสัมพันธ์นั้นเป็นจริงได้เมื่อมนุษย์สัมพันธ์กับคนอื่นรอบตัว และไม่ทิ้งพระเจ้าพร้อมกัน
 ส่วนพระเจ้านั้นต้องการมนุษย์ มิใช่เพื่อให้ชีวิตพระเจ้าแก่มนุษย์ หรือได้บาปให้มนุษย์ แต่เพื่อ
 เป็นความหมายให้แก่ชีวิตมนุษย์ มนุษย์จะบรรลุความหมายนี้หรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์เอง
 มนุษย์จึงมีอิสระที่จะเลือกทางชีวิตของตัวเอง ขอให้มนุษย์เลือกแล้วเท่านั้น ไม่ว่าใคร
 จะมองว่าเลือกผิดหรือเลือกถูก ก็จักว่ามนุษย์กล้าเผชิญหน้าแล้ว มนุษย์เป็นพระเจ้า และพบ
 พระเจ้าในโลกนี้ตั้งแต่ขณะยังมีชีวิตอยู่ ไม่จำเป็นต้องรอจนถึงโลกหน้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย